

ספר

תורה אור

והוא לקוטי אמרים,
אמרות ה' אמרות טהורות, מזוקקים שבעתים וברורות,
מאמרים יקרים מאירים פספירים, מזהב ומפז נחמדים,
על סדרי פרשיות התורה, ודבר בעתו מיוסדים,
לחנוכה ולפורים, ושירי-השירים ומועדים, וראשי-השנה ויום-הכפורים.

נאמרו מפי

קדוש עליון, אדוננו ומורנו ורבינו הגדול,
הגאון, אור עולם, איש אלקים, קדוש וטהור כעצם השמים לטהר,
כבוד קדושת שם תפארתו

מורנו ורבינו הרב רבי **שניאור זלמן** נשמתו בגנזי מרומים

אשר דרש מדי חדש בחדשו לחדשי השנה, ונתנו לכתוב, רוב הדושים, על ידי אחיו, תלמידו, הרב הגדול בישראל, ירא
וחרד לדבר ה', מורנו הרב רבי יהודה ליב זכר צדיק לברכה, מגיד מישרים ומורה צדק וקהלה קדישא יאנאוויטש,
ועל פי צווי כבוד קדושת אדמו"ר נשמתו-עדן פתב פתיבה תמה ומאושרה, ורובם סדר לפני אחיו אדמו"ר נשמתו עדן, והוא
הגיה אותם בכבודו ובעצמו, ככתבו וכלשונו.

מהדורה בהירה, מנקרת, מפסקת ועם פתיחת ראשי התיבות

דרושים לפרשת וישב וחנוכה

❖ בה אמר ה' צבאות

❖ שיר המעלות בשוב

❖ וישב יעקב בארץ

❖ בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה

❖ והנה אנהנו מאלמים

יוצא לאור ערב שבת קדש פרשת וישב ה'תשפ"ב
שנת חמשת אלפים טבע מאות שמונים ושתים לבריאה

ChassidutBehirah.com

בסיעתא דשמיא.

אצל כמה וכמה חסידים היה מנהג ללמוד בכל שבוע ושבוע, (ובמיוחד בשבת). החסיד'ישע פרשה (בשבתות החורף – בתורה אור, ובשבתות הקיץ (וסיים החורף) – בלקוטי תורה), ואצל כמה היה המנהג ללמוד אותה (על כל פנים בשטחיות) עם בני משפחתם, גם עם ילדים בגיל הבר מצוה (או גם פחות מזה). (ספר השיחות התשנ"ט, פרשת לך לך, עמוד 41)

יש לעורר, שכמו שלומדים את כל ספר הרמב"ם להיותו כולל את כל התורה פולה, על דרך זה יש ללמוד את הספרים תורה אור ולקוטי תורה, המהיים תורה שכתב דתורת החסידות. וכדוע שתורה אור ולקוטי תורה הם שני חלקים של ספר אחד והמשך אחד.

(שיחת שבת פרשת חיי שרה, כנס השלושים התשנ"ב בלתי מוגה)

אל הלומד

- ❖ הפסוקים המובאים בלקוטי תורה הם בדרך כלל בכתוב מלא (ו' בחולם או שורק; י' בחירק). השארנו אותם מלא גם לאחר הנקוד.
- ❖ כידוע, בדרושי חסידות מובאים לפעמים לשונות חז"ל בגרסאות שונות⁶, או בשנויי לשון. כדי להקל על הקורא הוספנו מרכאות למוכח מחז"ל גם בשאינו צוטט מדריק של הלשון. בשולי הגליון הבאנו, בחלק מהמקומות (בסוגרים מרבעים, ובאות כוון), הלשונות כפי שהם במקור.
- ❖ בכמה מקומות השלמנו הפסוקים ומאמרי חז"ל (בסוגרים מרבעים, ובאות כוון). במקומות אחרים השלמנו תיבות להקל את הקריאה, ובאים בסוגרים מרבעים.
- ❖ ללשונות בארמית, מהזהר וכדומה, הבאנו בשולי הגליון תרגום ללשון הקדש (בסוגרים מרבעים, ובאות כוון).
- ❖ לרבים מהפסוקים ומאמרי חז"ל שהובאו בדרושים, ציין אדמו"ר הצמח צדק מקורות, והצגנו אותם באות קטנה. כמו כן הצגנו גם את הציונים ומראי מקומות שבהגהות הצמח צדק.
- ❖ כדי להבדיל בינם לבין המקורות שנוספו במהדורה זו, מצגים המקורות שנוספו באות כוון.
- ❖ בלקוטי תורה המקורי, מופיעים בסוף הספר מראי מקומות לפסוקים ומאמרי חז"ל, הערות וציונים. ורובם ככולם נעתקו כאן עם הוספות ותיקונים.
- ❖ בשלשון של פסוק מופיע כמה פעמים בתנ"ך ציין למקום הראשון, אלא אם ברור שהפונה היא לפסוק מסים.
- ❖ הגהות הצמח צדק שאינן ציון מראה מקום בלבד, מצגים באות כמו הפנים, אך קטנה מעט. חלק מההגהות באות בשולי הגליון וחלק בפנים, אך באות קטנה.
- ❖ תחלת כל עמודה בתורה אור המקורי סמנה בסוגרים חדים כך: <א>.

*

נתן להוריד את הקבצים בכתובת: ChassidutBehirah.com

"שגיאות מי יבין". לכן נבקש מכל אחד שימצא שגיאות או שיש לו הערות, לשלוח אלינו לכתבת: LikutayTorah@gmail.com, ותודה חמה מראש.

ערב שבת קודש פרושת וישוב, התשפ"ב

"לכאור"א" בראשי תיבות, הרי זה יכול להתפרש 'לכל אחד ואחת'. וראה ספר השיחות תשמ"ז חלק א עמוד 345 ובהערה 62).

⁶ ראה הערת כבוד קדושת אדמו"ר בספר השיחות התש"א עמוד 59: "בכמה מקומות נדא"ח מובאים מאמרי רז"ל בגירסא בלתי רגילה, והוא בשתי פנים: א. הגירסא שאינה רגילה מדויקת יותר. ב. שתי הגירסות מדויקות, אבל להענין המתבאר במקום זה מתאים מאמר רז"ל המובא כפי פירושו על פי הגירסא האינה רגילה דוקא". וראה ספר המאמרים תש"ח עמוד 272 הערה ה.

הדרושים נעתקו ממהדורת ה"תורה אור" שבאתר ספרית חב"ד, והגהה על פי מהדורת קה"ת ה'תשע"ה.

כל הזכיות של המאמרים שמוורות להוצאת קה"ת.

למען ירוץ הקורא:

חלקנו הפרקים לפסקאות קצרות, ופסקנו בפסוק מלא, הדרושים מקטעים, מנקדים ומפסקים, והעברנו את רוב המאמרים המסגרים ('עין', 'כמ"ש') – לשולי הגליון. כמו כן הוספנו את השנויים מכתבי יד שמופיעים במהדורה זו, בשולי הגליון.

תקנו כמה וכמה מטעיות הדפוס, אך עדין אפשר שימצאו טעיות בנקוד, בפענוח קצורי מלים וראשי תיבות, ועוד.

פתחנו את רוב ראשי התיבות, אך השארנו כמה ראשי תיבות נפוצים, שנוהגים להגותם בראשי תיבות; ביניהם:

א"ק (אדם קדמון); בי"ע (בריאה, יצירה עשירה); אבי"ע (אצילות, בריאה, יצירה, עשירה); דצ"ח, דצ"ח"מ (דומם, צומח, חי, מדבר); ז"א (זעיר אנפין); זי"ג (ז"א ונקבא, או זכר ונקבה); חב"ד (תחכמה, בינה, דעת); חג"ת (חסד, גבורה, תפארת); חז"ל (תחמיני זכרונם לברכה); מ"ג (מים גבבין); מ"ד (מים דוכרין); נה"י (נצח, הוד, יסוד); נר"ג, נר"ג"ח (נפש, רוח נשמה, חיה); רדל"א (רישא דלא אתידע); רז"ל (רבתינו זכרונם לברכה)

כמו כן השארנו בראשי תיבות: שמות אנשים² ומספרים³ ואותיות⁴.

זאת למודעי; כי ישנן תיבות שנתן לנקוד בכמה אופנים. אמנם, בחרנו באחד מהם, ונקדנו אותם כמקבל להגות אותם, אבל אינו מכרח.

❖ פענוח קצורי תיבות וראשי תיבות הוא בדרך אפשר. אף שבכמה מקומות נתן ללמוד סתום מן המפורש במקום אחר, עדין רבים ראשי התיבות שאפשר לפתור בכמה אופנים, ואין להם הכרע (להצגא: כמ"ש: 'כמו שכתוב', 'כמו שנאמר', 'כמו שנתבאר'. ה"ל: 'הנוכר' – 'לעיל' או 'למעלה' או 'לקמן'). פתחנו אמנם באופן אחד, אך אפשר שהפונה היא באופן אחר⁵.

¹ ראה 'תורת שלום - ספר השיחות' עמוד 2. תורת מנחם - רשימת היומן עמוד קצו.

² כמו: 'האריז"ל (הרב אדונו רבי יצחק לוריא) זכרונם לברכה, רח"ו (רבי חיים ויטאל); רמ"ז (רבי משה זכותא), ועוד. וראה שיחת יום ב' דראש השנה תשמ"ח סעיף ב אודות הנקרת שמות רבותינו נשיאנו בראשי תיבות.

³ כמו: מ"ה; ב"ן, (נ"ב); ס"ג; רמ"ח; רפ"ח; שס"ה ועוד.

⁴ כמו: מנצפ"ך.

⁵ ב'הקדמת המלקט' לספר התנאי נכתב: 'אגרת השלוחה לכללות אנשי שלומינו יצ"ו, ובספר 'שיעורים בספר התנאי' פענחו: 'יברכם צורנו ושמרם': והעיר כבוד קדושת אדמו"ר: 'או יש לומר ושמרם צורנו וגואלנו, או כיוצא בו. ולהעיר מתפלת 'צור ישאל קומה בעזרת...'. - אולי לכן גם כן הוא בראשי תיבות בכדי שיכלול כל הברכות'. ובשיחת שבת פרושת דברים ה'תש"ל, הערה 3 (תורת מנחם, התועודיות חלק ס"א עמוד 121): 'ובינין שנאמר

פְּרֻשַׁת וַיֵּשֶׁב

כ"ו, א.

ביום ההוא".

הנה נודע שכל התורה כולה נדרשת ב"זה לעומת זה": כי כמו שיש לבן ועשו בקליפה, וכן שר הטבחים, ושר המשקים וכו', כך יש כל בחינות אלו בקדושה, כי "זה לעומת זה עשה אלהים".

והנה שלשה בני נח⁸, הם למעלה בקדושה - ג' בחינות גוונים קשת⁹: חיות, סומק, ירוק. אלא שבהשתלשלות העולמות בבחינת נפילה ממדרגה אחר מדרגה נעשה "חם - גשמי - אבי כנען".

ולחבין ענין כנען בקדושה:

הנה כנען פירושו סוחר¹⁰, כמו שכתוב (ישעיה כג, ח): "כנעניה¹¹ נכבדי ארץ¹², וכתיב: "כנען בידו מאזני מרמה". היינו על דרך משל, כמו הסוחר שיפזר ממון כסף וזהב, ומוציאם מרשותו כדי להרויח ולהשתכר¹³, וכל עיקר כוונתו - להיות "מפזר ונוסף עוד"¹⁴ (משלי יא, כד); כך הנה מקור נשמת ישראל, שהוא בחינת "בנסת ישראל", נמשלה בגלות לסוחר זה, בדכתיב (תולדות כו, לה): "בא אחיק במרמה ויקח ברכתך".

כי הנה כתיב (קהלת ח, ט): "עת אשר שלט האדם באדם לרע לו". שעל ידי התלבשות השכינה בבחינת גלות בתוכם¹⁵ להשפיע יי"י¹⁶ להם, על ידי זה מתבררים כל ניצוצות הקדושה. כמו שאמר

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" (פרשתנו לו, א):

להבין ענין זה. גם כפל לשון "בארץ מגורי אביו בארץ כנען".

הנה כתיב (תהלים קטז, ט): "אתה להך לפני ה' בארצות החיים". שיש שני ארצות, שהם ב' בחינת כלים להשראת חיים עליונים (וכמו "חיים" לשון רבים - כך "ארצות" לשון רבים)³.

וביאור הענין, צריך להבין, למה נקרא ארץ ישראל בכל התורה "ארץ כנען"⁴, והרי "חם הוא אבי כנען" (בראשית ט, יח), ומה הוא היחוס שבח ארץ ישראל בזה?

(גם להבין מה שכתוב: "כנען בידו מאזני מרמה"⁵).

גם מה שכתוב (זכריה יד, כא): "ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות

¹ (דבור המתחיל וישב יעקב: תורת חיים ריש פרשת וישב [קצח, א]. אור התורה שם [וישב] בראשית כרך ב) רנא, ב - לשון התורה אור עם הגהות]. - ציון כבוד קדושת אדמור.

"את זו דרש אדמור"ר בשבת פרשת וישב [כג בסלול] תקס"ג - כתב יד 633. ועוד.

נוסח אחר - הנחת אדמור"ר האמצעי - מאמרי אדמור הזקן על פרשיות התורה חלק א עמוד קפג.

המאמר עם הגהות וכו' - אור התורה בראשית כרך ב הנ"ל. כרך ה התפח, א (המאמר שלפנינו עם הגהות). תוצח, א (הערה בענין ב' פעמים ארץ). תוצט, ב. כרך ז תתלו, א (הגהות). תתלו, ב. חלק מהמאמר מובא גם בדבור המתחיל "וישב יעקב" תרל"ט עמוד נד. דבור המתחיל "מי פה אלקינו" תרל"ט עמוד סד.

לכללות מאמר זה ראה פלח הרמון בראשית צו, ג. דבור המתחיל זה תשכ"ז. תשמ"א. תשמ"ו).

² (ראה כלי יקר על הפסוק. וראה שיחת שבת פרשת וישב תשכ"ב - תורת מנחם חלק לב עמוד 321).

³ (המוכא בסוגריים הוא הגהת המהר"ל אחיו של כבוד קדושת אדמור"ר הזקן - אור התורה בראשית כרך ב, דף רנא, ב).

⁴ (ארץ ישראל שמעבר לירדן. - לך לך יז, ח. מסעי לד, ב. לה, י. ארץ ישראל שמעבר לירדן מוקרה נקראת לרוב בשם ארץ הגלעד - מטות לב, מ. מסעי לב, נט. יהושע נב, מ. ועוד).

⁵ (הושע יב, ח. ובמזודת ציון: כנען - תגר וסוחר, וכן (משלי לא, כד) וחגור נתנה לכנעני).

⁶ (ושר האופים. וישב לט, א. מ, ב).

⁷ (קהלת ז, יד ושם: האלקים).

⁸ ("ישם וחס ויפת בני נח". נח ז, יג).

⁹ (לקוטי תורה להארי"ל פרשת נח).

¹⁰ (תרגום פרשתנו לח, ב "איש כנעני" - גבר תגר. פסחים ג, א. בבא בתרא עה, א. ובתנחומא מסעי ט: "כי אתם באים אל הארץ כנען (מסעי לד, ב). מהו כנען? ארץ של פרקמטאי. ארץ שבה סחורה, כמה דאת אמר (ישעיה כג, ח): אשר סחריה שרים. כנעניה נכבדי ארץ. במדבר רבה פרשה כג, י"ד).

¹¹ ("כנעניה" - תגריה. כמו: 'כנען בידו מאזני מרמה', 'ולא יהיה כנעני עוד' - רש"י).

¹² (ראה ויקרא רבה פרשה יז).

¹³ (במאמר ח"ל "זבון וזבין תגרא איקרי" [בתמניה] [בבא מציעא מ, א]. - תורת מנחם תש"ן חלק ב עמוד 49 הערה 61).

¹⁴ (ראה שער המצות להארי"ל פרשת ראה מצות הצדקה).

¹⁵ (בתוכם: בדפוס ראשון: בתוך מצרים. וכן הוא באור התורה בראשית כרך ב, דף רג, ג (וכנראה הוא מיראת הצנזור). בכתב יד 633 נוסף: בתוך שרי האומות).

בריאית עולמות עליונים ותחתונים תופסים מקום כלל, ו"כולא קמיה כלל חשיב"²⁴ ממש;

"ומבלעדי" - פירושו: מדה שהוא זולת בחינה זו, דהיינו באמצעות הזמן, שנראה העולם ליש ודבר בפני עצמו, בחינת זמן ומקום;

"אין אלהים" זולתי, שהוא בחינת "אלהים חיים ומלך עולם" (ירמיה י, י), כמאמר²⁵: "ומבלעדיך אין לנו מלך גואל וכו'", שכל העולמות עליונים ותחתונים נהוו מבחינת מלכותו ותבונה, וכדכתיב (תהלים קמה, יג): "מלכותך מלכות כל עולמים וגו'", ושם עלו השגת כל הנבראים העליונים ותחתונים;

אבל בהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו "לית מחשבה תפיסא ביה", כי הוא רם ונשא מגדר ההשגה, ואינו נתפס בתוך "עלמין", לא בבחינת "ממלא ולא בבחינת "סובב", בשום שכל והשגה בעולם, אלא ברעותא דלבא מ"קרב איש ולב עמוק" (תהלים סד, ז), וכמו שכתוב (תהלים קל, א): "ממעמקים קראתיך ה'",

מפני כי בחינת רעותא דלבא נמשך מהתבוננות זו עצמה, אם ישים אליו לבו" (איוב לד, יד), ד"לית מחשבה תפיסא ביה כלל", והוא רם ונשא למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית, אפילו מבחינת חכמה-עילאה;

אי לזאת תכסף ותכלה נפשו לבטל²⁶ במציאות אליו ותברך, לצאת ממאסר הגוף, נרתקה, ולהשתפך אל חיק אביה²⁷. מה שאין כן הנשמה טרם ירידתה להתלבש בגוף, היתה אהבתה ודבקוּתה בשרשה לפי ערך השגתה. וכן לענין היראה :

והנה בזמן שהיה בית-המקדש קיים היה נמשך בחינה זו, "רעותא דלבא", מגילוי אור אין-סוף ברוך הוא בהיכל קדשי-קדשים כו', כמו שנתבאר בתנאי (פרק נב), להיות בטל רצונו לרצונו ותברך. וכמו שכתוב (מלאכי ג, יב): "כי תהיו לי ארץ חפץ"²⁸.

אך בזמן הגלות הנה כתיב (ואתחנן ד, כט): "ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאתו וגו'" - "משם" דייקא, דהיינו, כשתתבונן על ההיפוך מדרכי ה' איך שהוא רחוק מה' בתכלית הריחוק כמו עובר רצונו ומאין נשפע להם שפע וחיות להיות בהם חיות וקיום - מרצונו ותברך, שרצונו ותברך הוא המחייה אותם, כמו שכתוב (נחמיה ט, ו): "ואתה מחיה את כלם".

אך על זה אמרו²⁹: "כמה ארץ אפים לפניו", שמבחינת ארץ-אפים נמשך ונשתלשל ממדרגות עליונות דרך נפילה, להחיות העובדי

רז"ל¹⁶: "לא גלו ישראל אלא להוסיף עליהם כו'", להיות "בלע המות וכו'" (ישעיה כה, ח); "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ" (זכריה יג, ב); "ונגלה כבוד ה'" (ישעיה מ, ה); "כי עין בעין יראו וגו'" (ישעיה נב, ח).

וכמו שהוא בכללות העולם, כך הוא בפרטות בכל נפש מישראל בעבודת ה':

כי הנה הנשמה טרם ירידתה לעולם הזה להתלבש בגוף ונפש החיונית הבהמית, היתה קשורה ומיוחדת במקורה ושרשה במציאה, ברשפי אש האהבה בטבע, כשלהבת העולה מאליה כו', והיה לה בחינת אהבה ויראה טבעית בגילוי רב, שהוא בחינת כסף וזהב: כסף מלשון "נכסף נכספת" (ויצא לא, ל), דהיינו בחינת אהבה; ו"זהב מצפון יאתה"¹⁷, שהוא בחינת שמאל, שהוא בחינת יראה.

ואחר כך כשיורדה הנשמה לעולם הזה להתלבש בגוף הגשמי, הנה גם בחינת אהבה ויראה שהיה לה, הם מסותרות ומכוסות בלב הגשמי, ואינה יכולה להיות¹⁸ באהבה ויראה בהתגלות כל כך כבתחלה. ונמצא שנגרעו האהבה ויראה מערכם. ואם כן, למה זה ירדה הנשמה לעולם הזה, מאחר שהיא ירידה גדולה וגרעון גדול מבתחילה?

אך הנה כתיב (תהלים קיט, עב): "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב ונכסף". - "אלפי" - לשון לימוד¹⁹, כלומר, שיש "לי" תרון ומעלה ב"תורת פיך" בעולם הזה - יותר מבחינת "זהב ונכסף" שהיתה הנשמה למודה בהם בתחלה.

והענין, כמו שאמרו רז"ל: "פה שעה אחת בתשובה וכו"²¹, כי על ידי תשובה-עילאה מעומקא דלבא, תהיה דביקת הנפש באלהים חיים יותר נפלאה ברעותא דלבא, כמו שיתבאר לקמן. ונמצא, שאף על פי שיש לה²² גרעון באהבה ויראה טבעית שבחיונית הלב, הגלויים, מכל מקום יהיה לה יתרון בבחינת רעותא דלבא, בנקודת פנימית הלב, כיתרון האור הבא מן החשך²² דוקא²³.

וביאור הענין:

כי הנה כתיב (ישעיה מ, ו): "אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלהים" - פירושו: על דרך מה שכתוב (מלאכי ג, ו): "אני ה' לא שניתי", ו"אתה הוא קודם שנברא וכו'" - בלי שום שינוי. כי אין

¹⁶ (פסחים פז, ב): "לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים. זהר חלק א, ויחי, רמד, א: "לא אשרי קודשא בריך הוא לישראל בגלותא בני עממיא, אלא בני דיתברכון שאר עמין בנייהו".

¹⁷ (על פי איוב לו, כב): "מצפון זהב יאתה".

¹⁸ (ירמיהו - צריך להיות: להיות - הגהת כבוד קדושת אדמו"ר מהורש"ב נשמתו עדין - נעתקה ב"היום יום" ט"ו כסלו. [באור התורה הנ"ל: לראות]).

¹⁹ (כמו 'ואאלפך חכמה' איוב לג, 'תאלף ארחתו' משלי כב, כה).

²⁰ (?): במאמרי אדמו"ר הנזקן על פרשיות התורה: (לה).

²¹ (ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" אבות ד, יז).

²² ("כיתרון האור מן החשך" קהלת ב, יג).

²³ (ראה תוספת ביאור בלקוטי תורה בלק סז, ד. סוף פרק ג).

²⁴ (זהר חלק א יא, ב - על פי דניאל ד, לב).

²⁵ (תפלת "נשמת").

²⁶ (כן הוא בכתבי יד 1118, 633. ובהגהות הרב החסיד ר' אשר: ליבטל).

²⁷ (על פי איכה ב, יב): "בהשתפך נפשם אל חיק אמנם".

²⁸ (מלאכי ג, יב. ושם: "כי תהיו אתם ארץ חפץ". וכן הוא בהגהות הרב החסיד ר' אשר. אבל בכתב יד 1118 הוא ככפנים].

²⁹ (אבות ה, ב).

הנה בחינת יעקב הוא יו"ד עקב - פירושו: שהיו"ד שהוא תחלת הממשכה, "ביו"ד נברא עולם-הבא"³⁴, הוא נמשך לבחינת עקב ורגל שהוא בחינת הדבור. ויעקב הוא "מברית מן הקצה אל הקצה"³⁵ (תרומה כו, כח) - "מריש כל דרגין". ובכל מדרגות עליונות יש גם כן בחינת ראש ורגל, כמו שכתוב (זכריה יד, ד): "ועמדו רגליו ביום ההוא"; וכתוב (ישעיה טו, א): "והארץ הדום רגלי"; וכתוב (ישעיה ט, א): "ומקום רגלי אכבד". ויעקב הוא בחינת יו"ד עקב בכל עולם ועולם לפי ערכו.

והנה בחינת "קלא דאשתמע" הוא בחינת התורה, שהוא בחינת המשכה; כמשל הקול המחבר וממשיך מצפוני פונת הלב לבא לידי גילוי בדבור, וכך התורה היא בחינת חכמה-עילאה, בחינת "חכים ולא בהכמה ידיעא"³⁶; שהרי טעמי המצות לא נתגלו להיות בהתגלות רב, להבין כל עמקי סודותיה בפרטי פרטות. ונמשכה לבחינת גילוי על ידי התלבשותה בדברים גשמיים - סדר זרעים, מועד וכו'. והוא בחינת קול והמשכה של יעקב - יו"ד עקב, דהיינו מבחינת יו"ד, שהוא חכמה-עילאה - להיות נמשך עד עקב והוא עשייה.

אך כדי שיהיה האדם כלי ומכון שיהיה חכמה-עילאה שורה ומתגלה בו בעסק התורה, צריך להיות תחלה בבחינת בטול, בבחינת רעותא-דלבא, והוא בחינת "קלא דלא אשתמע"; ד"רוח אמשיך רוח"³⁷ להיות אור ה' שורה ומתגלה בו, להיות חכמת ה' בקרבו בהתגלות, וחב"ד שבנפשו בטלים וטפלים אליו. והוא ענין "אתדבקות רוחא ברוחא". ועל זה נאמר: (זלף לא, יז): "אלהי בקרבי", וכתוב (ישעיה נא, טז): "ואשים דברי בפיך", "דברי" ממש, כי "דבר ה' זו הלכה"³⁸ היא היא הנגלית בו, והיא המדברת מתוך גרונו.

ולכן נאמר על התורה (משלי ח, טו): "בי מלכים ימלוכו", ואמרין: "מאן מלכי רבנן"³⁹, ו"מתניתא - מלכתא"⁴⁰ - כי להיותו בבטול אל דבר ה' ורצונו וחקמתו, ואינו תופס מקום מצד עצמו כלל, הנה דבר המלך הוא השלטון⁴¹, והוא בחינת מלך שגזור ואומר: שאם יטעון ראובן כך כי - יהיה כך; וכן לעשות כך ושל לא לעשות כך וכו'. ואינו בבחינת עבד כי אם בעשיית המצות, שהוא כעבד המקיים מצות המלך ועושה דבריו.

ויהי וישב יעקב בארץ מגורי אביו:

³⁴ (מנחות כט, ב).

³⁵ (זהר חלק ג קפו, א. ראה זהר חלק ב קעה, ב).

³⁶ (תקוני זהר בהקדמה "פתח אליהו" יז, א).

³⁷ (זהר חלק ב קסב, ב).

³⁸ (שבת קלה, ב ובפירושו רש"י): "ישוטו לבקש את דבר ה'" (עמוס ח, יב) - דבר ה' זו הלכה". (בכתוב ואתחנן ה, ה): "להגיד לכם את דבר ה'" דהיינו תורה.

³⁹ (על פי גיטין סב, א).

⁴⁰ (ראה לקמן מט, ב).

⁴¹ ("דבר מלך שלטון". קהלת ח, ד).

כוכבים ומזלות³⁰ אף שהם "עוברי רצונו".

וזהו "אם לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה"³¹ שיושפע בחינת רצון עליון, שהוא למעלה מעלה מגדר "עלמין" - שלא בבחינת ירדת והשתלשלות המדרגות בבחינת חכמה ומדות, אלא בבחינת פנימית נקודת-הלב, שהיא בחינת תשובה-עילאה שקדמה לעולם.

וזהו "כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך" (ואתחנן ד, כט): דהיינו שיהפך לבו מן הקצה אל הקצה, ו"אתהפכא חשוכא לנהורא" על ידי בחינת רעותא-דלבא זו, למאוס בחי עולם-הזה ותענוגים, ולמשוך לבו ונפשו לדבקה בו יתברך.

והנה כל זה - על דרך משל הסוחר הנ"ל שמוציא כסף וזהב מרשותו להיות "מפזר ונוסף עוד", כך הנשמה, אף על פי שמוציאה כסף וזהב, שהוא בחינת אהבה ויראה הגלויים להתלבש ולהסתיר בגוף ונפש-הבהמית, הנה על ידי זה יש לה יתרון בבחינת רעותא-דלבא כרשפי אש מן ההפוך.

וזהו "ויהי הוא אבי כנען" (בראשית ט, יח) בזקף-גדול: שחמימות רשפי אש ושלמה העולה למעלה מההיפוך, הוא העושה בחינת "כנען" - לסחור כנ"ל, כמו שכתוב (משלי לא, יח): "טעמה פי טוב סחרה וגו'".

אך מתחלה צריך להקדים בחינת יראה-תתאה, שהיא נמשכת מבחינת מלכותו יתברך, שהיא נקראת בחינת כנען העליונה דקדושה, שמזה יעלה ויבא ויגיע להיות בחינת "כנען בידו מאוני מרמה", להגיע לבחינת רעותא-דלבא, בחינת פנימית-הלב כנ"ל.

וזהו "קרוב ה' לכל קוראיו, לכל אשר יקראו באמת" (תהלים קמה, יח), דהיינו באמתות נקודת ³² לבו. שהרי אנו רואים ד"גנבא אפום מחתרתא - רחמנא קריא"³² ואף על פי כן עומד ברשעו ואינו "שב מדיעתו".

וגם אנו רואים, שיש אפילו מי שיליד אהבה ויראה בלבו, וחולפת ועוברת, כמו אחר התפלה כנ"ל. והיינו מפני שאינו נתפס אלא במוחו ושכלו בבחינת מקיף, אבל אינו נכנס לפני ולפנים, שיתפעל הלב באמת לאמתו מעומקא-דלבא. מה שאין כן כש"יקראוהו באמת" דהיינו מעומקא-דלבא, הנה "שפת אמת תכון לעד" (משלי יב, יט) ו"בל תמוט עולם ועד" (תהלים קד, ה) :

והנה בתיב (תולדות כו, כב): "הקל קול יעקב" - קדמא³³ חסר ו' - שהוא בחינת "קלא דלא אשתמע", וקול בתראה מלא ו' - שהוא בחינת "קלא דאשתמע", כמו שכתוב בזוהר הקדוש.

וביאור הדברים:

³⁰ (אמות העולם).

³¹ (סוף מכות).

³² (גנב בפתח המחברת קורא לה'. ברכות סג, א. על פי גרסת העין יעקב).

³³ (קדמא: בכתב יד 633: הקול קדמא).

מ.ג.

"וישב" הוא ענין השפלה וירידה ממקום עמידתו, ופירושו: שבחינת "יעקב" - יו"ד-עקב נמשך ונשפל להיות "בארץ מגורי אביו";

ו"מגורי" יש בו ב' פירושים: הא' הוא לשון יראה⁴², והב' הוא לשון אוצר, כמו "מגורה מלאה פירות"⁴³, שהוא כלי שאוצרין לתוכו. ושניהם עולים בקנה אחד:

כי "יראת ה' היא אוצרו" (ישעיה לג, ו) כתיב. וכן בדברי רז"ל⁴⁴: "אוצר של יראת שמים", שהיא בחינת יראה-עילאה, יראה-בשת בבחינת בטול - הוא כלי קבול לחכמה-עילאה שיהא שורה ומתגלה בו. ונקרא "מגורי אביו", כי יעקב הוא בחינת יו"ד-עקב, הוא בחינת הארה והמשכה מבחינת חכמה-עילאה להמשיך עד סוף כל דרגין, ובחינת חכמה-עילאה נקרא "אביו".

והנה זה הוא בבחינת יחודא-עילאה ו"אתדבקות רוחא ברוחא" בעסק התורה להיות בטל אליו ותברך בבחינת חכמה-עילאה כנ"ל. אך בבחינת יחודא-תתאה, דהיינו להיות כלי ומכון לשבתו יתברך, בבחינת קיום העולם בבחינת מלכותו, שיהיה גם כן שורה ומתגלה בחינת ה' אחד, הנה זה נמשך על ידי ישיבה והשפלה אחרת ממדתו של יעקב, להמשיך מדת⁴⁵ חסד מראש כל דרגין עד סוף כל דרגין בארץ התחתונה הוא כנען, שהוא בחינת מלכותו יתברך.

ו"מלך במשפט יעמיד ארץ" (משלי כט, ד); "והוכן בחסד כסא" (ישעיה טז, ה), שקיום העולם הוא בחסד כמו שכתוב (תהלים פט, ג): "עולם חסד יבנה". דהיינו בעשיית המצות בכלל, ששרשם הוא בחינת חסד; ובפרטות הוא מצות הצדקה וחסד, שלכן היא נקראת בשם מצוה סתם כו', שהיא שקולה כנגד כל המצות, כמו שנתבאר בתנ"א (פרק לו)⁴⁵.

- * -

והנה אנהנו מאלמים⁴⁶

"והנה אנהנו מאלמים אלמים כו'" (פרשתנו לו, ז):

כתיב: "אלה המלכים אשר מלכו כו"⁴⁷, שהן ז' מלכין קדמאין דתהו⁴⁸ שנפלו בשבירת-הכלים למטה - לשם ב"ן דאצילות, מקור דבי"ע, ומשם ירדו בבי"ע. וזהו ענין מיתת המלכים⁴⁹ כידוע.

והנה בשבירת-הכלים נפלו כמה בחינות. דהיינו, הן בחינת נשמות, והן בחינת מלאכים, והן בחינת כחות אלקיים עצמם - כולם נשברו ונפלו למטה בבי"ע, והכחות אלקיים, נפילתן היינו שירדו להיות בי"ע כו'.

ופירושו וענין השבירה של הכלים ושל הנצוצות כו', הוא ענין התפרדותן לחלקים רבים. כמו על דרך משל תיבת "ברוך", בשאותיותיה מצורפות בתיבה זו מתלבש בהן השפלה שהוא ענין הברכה, אבל כשיתפרדו הד' אותיות אלו זה מזה, להיות הבי"ת בפני עצמו וכן הרי"ש כו', אזי לא ימצא בהן התלבשות השפלה זאת כלל.

ועל דרך זה הוא שבירת-הכלים דתהו, שנתפרדו הכלים לחלקים רבים מפורדים זה מזה, עד שנסתלק מהם האור שהיה מתלבש בתוכן קודם פירוד זה, ומצד זה ירדו במדרגה בבחינת בי"ע. ונתהוו מזה עולמות הנפרדים, בראים רבים מינים ממינים שונים, כמו שכתוב: "היש מספר כו"⁵⁰.

והנה עצמות המאציל ברוך-הוא, הוא יחיד ומיוחד בתכלית

⁴⁶ (דבור המתחיל והנה אנהנו: תורת חיים דבור המתחיל "והנה אנהנו" [רד, ג]. אור התורה שם [על פסוק זה: בראשית כרך ב עמוד ערב, ב (קיצור עם הגהות). כרך ה עמוד תתק, ב (רשימה). כרך ו עמוד תתרפב (המאמר עם הגהות)]. - ציון כבוד קדושת ארמו"ר.

נאמר ביום השבת פרשת וישב, כא כסלו תקס"ה. נוסח המאמר שלפנינו הוא על פי הנחת רבי משה בן אדמו"ר הזקן, נדפסה במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה חלק א עמוד עט - נוסחא ראשונה ומתחיל "ויחלוס יוסף חלום", נעתקה על ידי העמח צדק בשינויים קלים ונדפסה באור התורה הנ"ל, ולפנינו היא בתוספת הגהות. נוסח ב - הנחת אדמו"ר האמצעי - מאמרי אדמו"ר הזקן שם "נוסחא שניה". נוסח ג - הנחת המהיר"ל (?) - נמצא בכתב יד ומתחיל "והנה אנהנו מאלמים" ולא נדפס לעת עתה.

ראה מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים עמוד יח תורה קצרה על הפסוק. וְשֶׁם הַקְּצֵרָה שְׂבָאָחַד מֵהַכְּתָבִי יָד בְּסוּיִם הַמְּאֵמֵר: "כֵּל זֶה בְּשֵׁם הָרֵב מְהוּר"ר אֲבָרְהָם [בֶּן הָרֵב הַמְּגִיד ז"ל] וְצִלְל"ה". ובבית רבי עמוד סב: רבינו אָמַר שֶׁעֲנִין "בִּירוּר שֵׁנִי" הַמְּבֹאָר בְּד"ח [ראה לקמן כח, א. צו, א] לְמַד זֶה מֵהַקְּדוּשׁ. וְרָאָה מִגְּדֵל עוֹ עֲמוּד שֶׁפֶט.

⁴⁷ "כִּנְרָאָה שֶׁהַתְּחִלָּה מִזֶּה [מֵהַמְּאֵמֵר שֶׁלְּפָנֵינוּ] הִיא תוֹרָה קְצֵרָה זו, וְאַחַר כֵּן נִיתוּסַף אֲרִיכוּת בִּיאור - תוֹרַת מִנְחֵם חֶלֶק יח עמוד 238 עֵינֵי שֶׁם).

⁴⁸ ("בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל". וישלח לו, לא).

⁴⁹ (ראה זהר חלק ג (אדרא רבא) נשא קבא, א. עץ חיים שער הכללים פרק א. שם שער דרושי הנקודות שער ח פרק ד).

⁵⁰ (וישלח שם, לב-לג ואילך: "וימלך... וימת").

⁵⁰ ("לגודויו". איוב כה, ג).

⁴² (זהר חלק א קפ, א).

⁴³ (פסחים ד, ריש עמוד ב. וְשֶׁם נִסְמָן. בְּחַי ב, יט: "במגורה" ובמצודת ציון: "כן יקרא אוצר התבואה וכן יואל א, יז): "נהרסו ממגרות", וכמו (משלי י, ה): "אגר בקצין".

⁴⁴ (ברכות לג, ב. שבת לא, ב).

⁴⁵ (בכתב יד 1118 נוסף בסיום המאמר: ובפרט בצדקה שעושים עם ארץ-הקדש ממש, שהוא "שער השמים" (וצא כח, ז), ומכוונת כנגד ארץ כנען העליונה, כמו שאמר הכתוב (תהלים קכב, ג): "כעיר שחוברה לה יחדיו". ודי למבין).

והנה כמו שהוא במלאכים, כך על דרך זה נמצא בנשמות: שעל ידי רבוי ירידת המדרגות בהשתלשלות העולמות מתפררים לחלקים קטנים מאד, ברבוי אחר רבוי כו'. כי ד' דגלי מדבר הם מספר שרשי הנשמות בעולם הבריאה; ונשמת יהודה כוללת כל הנשמות שבמחנה יהודה, ואחר כך נתחלק להרבה נשמות פרטיים שב"דגל מחנה יהודה" (במדבר ב, ג); וכן בשאר הדגלים והשבטים, עד שנעשו ס' רבוא בעולם הבריאה.

כי התורה מדרגת⁵⁴ הכל בעולם הבריאה, אבל ביצירה נתרבו החלקים יותר במספר גדול - הם בבחינת הרוח⁵⁵ דיצירה, ובעשייה המספר של הנפשות דעשייה הוא גדול יותר מכולן. אך הס' נשמות הם שכבר נתקנו ונתבררו משבירת הכלים ונכללו בעולם התקון.

וכמו שנמצא ענין ה"שבירה" - שהוא בחינת הרבוי והפירוד - בנשמות ומלאכים כנ"ל, כך ימצא בפחות האלקיים ממש - שנתחלקו לחלקים רבים מאד ונתפרזו לבי"ע כו', וכל מה שירדו יותר בירידת המדרגה, נתרבה יותר הפירוד. דהיינו, שכל חלק וכל נצוץ נתחלק עוד לנצוצות וחלקים רבים על דרך הנ"ל במלאכים ונשמות.

כי הנה ידוע על פסוק (בראשית א, ב): "ורוח אלקים מרחפת⁵⁶ - רפ"ח-מת⁵⁷. דהיינו רפ"ח נצוצין שנפלו מעולם התהו עם הכלים שנשברו. ומספר רפ"ח הוא בחינת הפירוד של הנצוצין שנפלו - כמו שהיו עדיין באצילות, שזהו ראשית ירידתן, שאז נתפרדו למספר רפ"ח, וזהו "רפ"ח-מת כו"⁵⁸. אבל אחר כך בשנפלו מאצילות לעולם הבריאה, אזי כל נצוץ מרפ"ח נצוצים הנ"ל שבאצילות נתחלק שם בבריאה לחלקים רבים מאד; וכשנפלו מבריאה ליצירה אזי נתחלקו עוד לחלקים ונצוצים קטנים; וכן מיצירה לעשייה נתחלקו ונתפרדו עוד ביותר לאלפים ורבבות.

ובזה יובן מה שנמשך הגלות כל כך הרבה - יותר מן י"ז מאות שנה. וידוע, שהפנונה הכל לברר הרפ"ח ניצוצים, וכשיוגמרו הבורים יבא משיח במהרה בימינו אמן, ואם כן הוא תמוה: וכי

היחוד כנודע. ולזאת, כדי שיתהוו בחינת הנבראים, שהם בבחינת רבוי גדול ובבחינת פירוד, שהם בחינת יש ודבר בפני עצמו, שזהו ממש המנגד אל אמיתיית אחדותו ברוך-הוא ש"אין עוד מלבדו" (ואתחנן ה, לה), הוצרך להיות על ידי שבירת הכלים. שמחמת שנתפרדו לחלקים קטנים רבים מאד, על ידי זה נעשה בחינת הרבוי של הנבראים. וגם על ידי פירוד זה נעשה כל נברא מהות בפני עצמו, שכל מלאך מובדל מחבירו כו'.

והנה כאשר ירדו הכלים והנצוצות מאת פניו יתברך, לפי גודל הירידה כך נעשה בהם הפירוד והרבוי. וכל שעדיין לא ירדו כל כך אזי לא היה הפירוד כל כך. כי כל הקרוב קרוב יותר אליו יתברך, יש בו יותר הבטול והאחדות, וכל שנתרחקו יותר, אזי נעשה בהן יותר הפירוד והרבוי, ונמצא כשנפלו למטה בעשייה נעשה הפירוד והרבוי ביותר.

וזהו שכתוב (בראשית ב, י): "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד כו'".

שהנהר הנמשך "מעדן", שהוא חכמה-דאצילות, בהיותה נמשכת והולכת דרך כל עולם האצילות עד "הגן", הוא בחינת מלכות-דאצילות - הוא הכל נהר אחד, עדיין מושלל מגדר ההתחלקות בתכלית. כי באצילות "איהו וגרמוהי חד"⁵⁹, שהן בבחינת ביטול אמיתי למאצילן, ומיוחדין עמו בתכלית היחוד שהוא הפוך הפירוד והרבוי כו'.

וכיון שמגיע הנהר בראש הבריאה אזי כתיב: "ומשם יפרד והיה לד' ראשים". ואף שלא נתוסף בו מים, עם כל זה נתפרד והיו לד' חלקים, והן ד' מחנות שכינה (יחזקאל א, י): "פני אריה אל הימין [ו. פני שור כו'"; אך הם חלקים כוללים עדיין, שכל חלק מהם כולל כמה פרטים רבים;

ובירידת המדרגה עוד, נתחלק מבחינת⁵² מיכאל, שהוא בחינת "פני אריה", לקפ"ו אלף בחינות מחולקות שהן "מחנה מיכאל". וכן מבחינת גבריאל, שהוא בחינת "פני שור", נתחלק לחלקים רבים שהם כל פרטי המלאכים ד"מחנה גבריאל" כו'. וכל זה הוא עדיין בעולם הבריאה;

וביצירה מתחלק עוד לפרטים יותר, שהן הרוחות דיצירה; ובעשייה מתחלק עוד לחלקים רבים ביותר, שהם הנפשות דעשייה. והכל הוא מבחינת שבירת הכלים, שמתפררים בפירוד אחר פירוד ורבוי אחר רבוי כנ"ל. אך המלאכים הם אשר כבר נתקנו בבחינת עולם התקון, וזהו הנקרא "ואשר משרתי כולם עומדים כו'"; ובחינת "יוצר משרתיים" הם המתבררים בכל יום כו'.⁵³ <מ.ט>

שיחזור העולם לתהו כו'. והן הם החיות שבמרכבה.

יש מלאכים שנבראים בכל יום, ואומרים שירה וכלים. והיינו בחינת ניצוץ הקדושה שנפלו בשבירה דנוגה דבי"ע, וכשהם מתבררים ועולים בבחינת מ"ן בכל יום יום מתחדש - היינו ענין השירה וכלות הנפש שלהם, שהם כלים ונכללים בבחינת המלכות. לקושי תורה אמור, דבור המתחיל "והניף את העומר", לו, ד. על פי זה חלק א בראשית דף יח עמוד ב).

⁵⁴ (מדברות: שם: משתעי).

⁵⁵ (הרוח: שם: הרוחין).

⁵⁶ (מאמרי אדמר"ר הקן על התורה עמוד א).

⁵⁷ (ראה עץ חיים שער רפ"ח ניצוצין פרק א. ראה גם באורי הזהר בלק קט, ד).

⁵⁸ (רפ"ח מות: שם: מת רפ"ח).

⁵¹ (תקוני זהר בהקדמה ג, ב).

⁵² (מבחינות: בגוף כתב יד קדש ה"צמח-צדק" ליתא תיבה זו).

⁵³ ("מה שאומרים [ברכת יוצר] "יוצר משרתיים, ואשר משרתייו [עומדים ברום עולם]" - שיש ב' מיני מלאכים:

הא' - הם אשר עומדים ברום עולם" מששת ימי בראשית, והם נצחיים וקיימים עד

"ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ": דהיינו שהם עושים בחינת "אחד" אפילו "בארץ", שעם היות שבארץ הוא הפירוד היותר גדול, כנ"ל שעיקר הפירוד והרבויה הוא בעשייה, אף על פי כן, הישראל על ידי עבודתו ותורתו הם עושים שם גם כן "אחד", כמ"א. שהם מעלים הנצוצים שנפלו שם בשבירת הכלים שיתעלו באחדות ה' :

וזהו "והנה אנהנו מאלמים אלומים בתוף השדה" (פרשתנו לו, ז):

שזה היה גם כן עבודת השבטים - ראובן ושמעון כו', שהיו מבררים הנצוצין שנפלו בבחינת פירוד בשבירת הכלים, והיו מעלים אותן בבחינת מ"ן להתכלל במלכות דאצילות, ועל ידי זה היו מתחברים שם יחד והיו לאחדים, שהרי נכללו באחדות ה' בבחינת מדת מלכותו יתברך.

וזהו פירוש "מאלמים אלומים":

על דרך משל כמו שקושרין העמרים - שמקבצין כמה שבולים רבים מאד ומחברין אותן וקושרין אותן באגודה אחת, וזהו הנקרא "אלומה" כידוע, והרי מתחלה היו השבולים מפורדים זה מזה ועל ידי קשירה זו היו לאחדים;

כמו כן ממש הוא ענין הבריורים והעלאת הנצוצות הנ"ל, כשמעלין אותן מ"טורי דפרודי"66 להתכלל בבחינת מ"ן באחדות ה', שנמצא נעשו ונכללו בבחינת "אחד" ממש - ממה שהיו בתחלה בבחינת פירוד ורבויה כנ"ל. וזהו "מאלמים אלומים", היינו העלאת הנצוצות בבחינת מ"ן, "בתוף השדה" הוא בחינת "חקל תפוחין"67, שהיא מלכות דאצילות שלשם נכלל המ"ן בנודע.

ועוד זאת, מה שנקרא "העלאת מ"ן" בלשון "מאלמים אלומים" - מלשון "אלם" שאינו יכול לדבר: הואיל וענין העלאת מ"ן הוא בחינת בטול היש, שנתבטל ממש להכלל בה', הרי אז הוא בבחינת אלם, שאינו יכול לדבר ולהשפיע לזולתו שזהו בחינת יש; וכיון שעיקר העלאתו זו הוא בחינת הבטול, על כן הוא הפוך ההשפעה ונקרא אלם68.

כי הנה הדבור שבאדם - אינו צריך לו, רק בשביל לדבר לזולתו69, אבל כשהוא בפני עצמו אין צריך לדבר. וכך יובן למעלה בנמצאים הרוחניים, ענין בחינת הדבור שבהם (כמו שמצינו

אפשר שלא נתברר עדיין רפ"ח נצוצים במשך59 רב כזה? - אשר "דור הולך ודור בא" (קהלת א, ד), וכל אחד מישראל מברר חלקו שצריך לברר. ומה גם שמספרן של ישראל שצריכים לברר הרפ"ח הם ס' רבוא כיוצאי מצרים, והרי עתה ברוך ה' - ישראל רבים יותר ממספר זה60, יוסף ה' עליהם61 כו'; וכל שכן בזמן הקדמונים, שהיה נמצא כפרים שהיו בהם יותר מס' רבוא, כמו שכתוב בגמרא: "כפר שחליים כו"62.

אלא שהוא משום שלמטה בעשייה נתפרדו הנצוצים לאלפים ורבבות אין מספר; ומספר רפ"ח הוא באצילות, ושם הם גם כן מספר ס' רבוא נשמות כלליים, שהם צריכים לברר רפ"ח חלקים גדולים - הן הנצוצות שבאצילות. וכמו שלמטה נתרבה מספר הנשמות כנ"ל, כך נתרבו מאד הנצוצים לאלפי אלפים חלקים קטנים. ולכך נמשך הגלות, שעדיין לא נשלם כל הבריורים כו'. וכשיושלם הבריור יבא הגואל במהרה בימינו אמן. :

והנה כתיב (תהלים קד, כד): **"מה רבו מעשיך ה', כלם בחכמה עשית"**.

פירוש: שבחינת הרבוי שנעשה על ידי שבירת הכלים הנ"ל בנבראים שבבי"ע, ובפרט בעשייה, הרבוי והפירוד גדול יותר. שכל אחד מובדל מחבירו, ובבחינת יש ונפרד, וזהו "מה רבו מעשיך ה' כו'".

ו"כולם בחכמה עשית": "עשית" הוא לשון תיקון63, שעל ידי החכמה הם מתתקנים בבחינת עולם התיקון. דהיינו, שעל ידי החכמה מגיע ונמשך בהם הביטול, להיות בטלים ונכללים אליו יתברך, ולהיות מתחברין יחד על ידי זה ולא יהיו מפורדים. וזהו עבודת הישראל "וואת תורת האדם"64 - לברר בירורין ולהעלותן מבחינת הפירוד לאחדות ה'.

וזהו "אתה אחד, ושמה אחד, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"65 - פירוש:

"אתה" היינו מהותו ועצמותו יתברך, שהוא יחיד ומיוחד ברוך הוא.

"ושמה", הוא בחינת הזיו והאור המתפשט ממנו, הנקרא "אור אין-סוף ברוך הוא" - הוא גם כן "אחד" בתכלית.

66 (דפרודי: בגוף כתב יד ה"צמח צדק": דפרודיא).

67 (שדה תפוחים).

68 (ובענין "אידי דטריד למיבלע כו" (על פי חולין קח, ב). עיין מה שנתבאר על פי התוספתא דבשלח (זוהר) דף נ"א) בענין "אגליו מנא כו" (באורי זוהר לכבוד קדושת אדמו"ר האמצעי מה אילן).

ועיין מה שנתבאר (ליקוטי תורה מסעי פט, ד) בטעם שהמסעות היו מ"ב, וספירת העומר הוא מ"ט ימים, כי בספירת העומר שהוא המשכות יש בכל מדה בחינת גילוי מלכות דחסד כו'. מה שאין כן במסעות - העלאות - הפוך הגילוי כו', עיין שם).

69 (זולתו: בגוף כתב יד ה"צמח צדק": עם זולתו).

59 (זמן).

60 ("ישאף במדינת פולין ימצא יותר מס' רבוא" - אור התורה בראשית כרך ו, תתרפב, א).

61 ("יסף ה' עליכם". תהלים קטו, יד).

62 (גישונו, א: "ששים רבוא עיירות היו לו לנאי המלך בהר המלך, וכל אחת ואחת היו בה כיוצאי מצרים, חוץ משלש שהיו בהן כפלים כיוצאי מצרים, אלו הן: כפר ביש, כפר שיחליים").

63 (כמו (מצא בא, יב) "ועשתה את צפרינה" - ותתקן).

64 (שמואל ב ז, ט).

65 (נסח תפלת העמידה במנחה של שבת).

אמנם ידוע, שהמ"ן, אף על פי שכבר נכלל בבחינת ה"מ"א מלכות, עדיין הוא צריך בירור שני על ידי המ"ד, והוא שנמשך מ"ד דן"א לברר המ"ן דנוקבא, וזהו ענין יחוד ז"נ. והענין:

כי אף על פי שנתבררו הנצוצות ונכללו בבחינת מ"ן, שהוא בחינת בטול לאלקות כנ"ל, עם כל זה אי אפשר להם להתייחד ממש באלקותו יתברך (כמו שהיו קודם שבירת הכלים, שהיו בחינת אלקות ממש מי ספירות דתהו), עד שיומשך עליהם גילוי שם מ"ה דאצילות, ועל ידי זה יתבררו בירור שני והוא העיקר;

יען "בחקמה - דוקא - אתברירו"⁷⁶, שהוא בחינת המ"ד. כי הביורור הראשון היה רק שיהיה בהם בחינת בטול היש, וזהו רחוק עדיין מאלהות מאד, "דאיהו וגרמוהי חד", שהם בבחינת בטול אמיתי; אלא על ידי שנמשך בהן בחינת מ"ד שהוא הארת שם מ"ה לבררם, אז נכללו בבטול אמיתי באלקות.

וכמשל באדם, שמברר בירורים על ידי שאוכל ושותה ואחר כך מתפלל באהבה ויראה על ידי כח זה שאכל ושתה, שנמצא - נכללו החיות של המאכלים והמשקים שנפלו בשבירת הכלים בבחינת האהבה ויראה שלו, ועם כל זה הוא עדיין רחוק ממהות "אחד האמת"⁷⁷; אלא כשעל ידי העלאת מ"ן דאהבה ויראה שלו נמשכו לו דחילו ורחימו מלמעלה מאת ה', שתפול עליו אימה כו', אז יוכלו באהבה ויראה זו שנמשכים מלמעלה מבחינת אלקות ממש - ועל דרך זה הוא בירור שני דמ"ד.

ואפילו רבי עקיבא, ש"יצתה נשמתו ב'אחד"⁷⁸, עם כל זה הרי מסירת נפש של הנברא רחוק עדיין מאלקות, אלא שנמשך עליו הארה מבחינת "אחד האמת", ואז נכלל מסירת נפש שלו בבחינת "אחד" ממש.

וזהו ענין "למהוי אחד באחד"⁷⁹: שבחינת "אחד" דיחודא מתאדה - בטול היש נכלל ביחודא עילאה - בטול אמיתי כו'.

ובחינת מ"ד זה הנמשך לברר המ"ן דנוקבא, זהו מדרגת יוסף הצדיק, שהוא בחינת "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן" (בראשית ב. יא), ש"הגן" הוא בחינת מלכות, ועד שם נמשך בחינת "נהר" - הנביעה מאור אין סוף ברוך הוא, והוא בחינת הארת ה"קו וחוט", ושם מסתיים ואינו נמשך בבי"ע, לכך הם "עלמא דפרודא" - "ומשם יפרד כו'".

אלא שיוסף הוא צדיק שמקשר וממשיך הארת אור אין סוף בבי"ע. והיינו, על ידי שהנבראים נכללים בבחינת מ"ן בהמלכות דאצילות כנ"ל, ויוסף ממשיך הארת אור אין סוף ברוך הוא במלכות לברר את המ"ן בירור שני שיהיו נכללים באלקותו ממש

בגמרא⁷⁰: "שתי רוחות מספרות כו'", הוא בחינת כח ההשפעה לזולתו מעילה לעלול. וזהו כשהעילה הוא מהות בפני עצמו, אז יכול להשפיע להעלול שלו. אבל בהיותו דבוק בעילתו וטרוד לקבל שפע לעצמו, אז הוא בבחינת בטול לעילתו ואין בו כח להשפיע לזולתו מצד עוצם ביטולו כו'.

ובחינת בטול זה שדבוק בעילתו, הוא על דרך משל העובר כשהוא בטון אמו, שאינו מהות בפני עצמו רק "אוכל ממה שאמו אוכלת כו"⁷¹, אלא לאחר הלידה נעשה יש בפני עצמו, עד שיכול אחר כך לדבר לזולתו כו'.

ועל דרך זה יובן בענין הבירורים - שעולים בבחינת מ"ן ונכללים בבחינת עבור ביסוד דנוקבא. דהיינו, שמתחלה היו בבחינת יש ודבר בפני עצמו והיה יכול להשפיע לזולתו, אבל כשנכלל בבחינת מ"ן, שהוא בחינת בטול לאור אין סוף ברוך הוא ודבוק בו בתכלית, הרי זה בחינת עבור, שאז אינו מהות בפני עצמו רק "אוכל ממה שאמו אוכלת".

ולפיכך נקראו אז "אלומים" מלשון "אלמים", שאינו יכול לדבר ולהשפיע לזולתו מצד עוצם הביטול, כמשל העובר כו'. מה שאין כן קודם העלאה זו ועבור זה, היה בבחינת יש, לדבר ולהשפיע כו', אלא שעל ידי העלאה זו נעשה בחינת אלמים.

ועל דרך זה יובן שיש גם כן "עבור שני לאחר הלידה", כמו שכתוב ב"עין חיים"⁷², והיינו, בשביל המשכת מוחין דגדלות צריך לבא מתחלה בבחינת הבטול בתכלית וזהו העבור שני, דהיינו, שלאחר שהיו לו מוחין והיה יכול להשפיע לזולתו, עתה מתכלל בבחינת עבור בתכלית הבטול (ונעשה בחינת אלם כנ"ל) כדי שעל ידי בטול זה יומשך לו אחר כך מוחין דגדלות מאין סוף ברוך הוא.

והנה כל זה היה עבודת השבטים, שהן בעולם הבריאה (לבר מיוסף שהוא מאצילות כדלקמן אם ירצה השם), והם מרובה לבחינת מלכות דאצילות. והוא כענין⁷³ י"ב בקר שהיו בים של שלמה, שהן י"ב בחינות שבראש⁷⁴ הבריאה. והים עומד עליהם⁷⁵ - הוא בחינת מלכות דאצילות. ולזאת עיקר עבודתם והעלאת מ"ן מהבירורים שביירו בבי"ע היה מגיע עד המלכות דאצילות ולשם היה נכלל בבחינת מ"ן, וזהו "מאלמים אלומים בתוך השדה" כנ"ל;

⁷⁰ (ברכות יח, ב).

⁷¹ (גדה ל, ב): "למה הולך דומה במעי אמו? לפנקס שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו, שתי אציליו על ב' ארכובותיו, וב' עקביו על ב' גבבותיו, וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה".

⁷² (שער העיבור פרק א).

⁷³ (ענין: שם: וה"ע [= והוא ענין]).

⁷⁴ (י"ב בחינות שבראש: שם: בחינת הי"ב שבטים שבראש).

⁷⁵ (מלכים א ז, כג: "ויעש את הים... עמד על שני עשר בקר... והים עליהם מלמעלה").

⁷⁶ (נסמן לעיל טו, ד).

⁷⁷ ("אחד האמת - שהוא לבדו הוא ואין זולתו". תנא פרק לה בהגהה).

⁷⁸ (ברכות סא, ב).

⁷⁹ (זהר חלק ב תרומה קלה, א).

ה", שהוא בחינת בטול, וגם המשכה על ידי שמרין ראשו וממשיך מבחינת "ברוך" בבחינת "אתה", כמבואר ב"פרי עץ חיים"⁸³.

ועל דרך זה יוכן ענין "ותשתחווין לאלומתי":

כי הנה השבטים כשהעלו מ"ן במלכות, וצריכים לעורר המשכת מ"ד-דאצילות שעל ידי זה עיקר הביורור; ובאמת אין המ"ד נמשך אלא לאחר שיש העלאת מ"ן, כי "לית ברכתא שריא באתר ריקנא"⁸⁴, רק כשיש כלי אז שורה האור, והמ"ן הוא כלי להמ"ד; לכן כדי לעורר המשכת מ"ד דיוסף היה צריך להיות תחלה העלאת מ"ן דהשבטים בבחינת בטול לעורר המשכה זו.

גם יוכן זה ממשל גשמי בזיוג זכר ונקבה, ש"אין קישוי אלא לדעת"⁸⁵, וכשהנקבה עורכת שולחנה אז נתעורר תאות הזכר כו'. וזהו "והנה תסובינה אלומותיכם", שעשו הכלי והעלאת מ"ן, "ותשתחווין לאלומתי";

ובהשתחואה זו עשו ב' בחינות: א' - הבטול שלהם לאור אין-סוף. הב' - שעל ידי זה עשו גם כן ההמשכה שיומשך המ"ד. דהיינו שיומשך הארת האין-סוף בבחינת יוסף. והמשכה זו שעשו הם - היינו שיומשך בחינת האור-פנימי ביוסף, ואמנם השתחואה דיעקב היה רק ענין המשכה לבדה, שהמשיך בחינת המקיף ליוסף כו'.

והנה סבת שנאת השבטים ליוסף "על חלומותיו כו'" (פרשתנו לו, ח), הוא, לפי שהם טעו בדרך אהד:

בהיות כי דוע בענין "ששם עלו שבטים שבטי י"ה כו'" (תהלים קכב, ד), שיש בחינת י"ב גבולי אלכסון⁸⁶ בן-א-דאצילות; ונקראו "שבטי י"ה" - שנמשכים מאבא ואימא⁸⁷. ולזאת סברו השבטים-שלמטה - ששרשן משם, ואם כן הם במדרגה אחת עם יוסף, שכולן שרשן מן-א-דאצילות, ואם כן אין צריכים לו בשביל המשכת המ"ד, שהרי כמוהו כמוהם משרש אחד מבחינת י"א, שמשם המשכת המ"ד.

אבל טעו בזה. כי אמת ששרשם מן-א כנ"ל, אבל הם בעצמם למטה בבריאה, וכנ"ל בענין בחינת י"ב בקר שהים עומד עליהם מלמעלה, הילכך הם רק המעלים מ"ן למלכות; מה שאין כן יוסף-שלמטה - הוא עצמו מבחינת יסוד-דאצילות ממש, ולפיכך הוא דוקא הממשיך מ"ד, והם צריכים לו כמו שכתוב: "והנה תסובינה אלומותיכם כו'"⁸⁸ כנ"ל. :

— * —

כנ"ל. והארה זו היא בחינת הארת הקו וחוט דאור אין-סוף. וזהו בחינת "ונהר יצא [.] להשקות כו'" כנ"ל.

ונמצא מדרגת הביורור דיוסף הוא למעלה מעלה מהביורור של השבטים. שביורור של השבטים הוא שמעלים מ"ן במלכות-דאצילות, ועדיין לא נהפך לאלהות ממש עד שיוסף ממשיך המ"ד, שהוא הארת אור אין-סוף שמלוכש בחכמה, שזהו "ונהר יצא מעדן כו'". ו"בחכמה אתבירורו" בירור ב', ואזי נכלל המ"ן באלקות ממש, שהיא התכללות יחודא-תתאה ביחודא-עילאה כנ"ל. והיינו מה שכתוב: "והנה אנהנו מאלמים אלומים בתוך השדה", שהוא הביורור מב"ע להעלותן בבחינת מ"ן במלכות כנ"ל.

ויוסף עצמו בירר בירור זה הראשון גם כן - אף ששרשו משם מ"ה דאצילות שהוא בחינת המ"ד - אף על פי כן, מאחר שנתלבש למטה בגוף, היה צריך לברר בירור זה התחתון גם כן כשאר אחריו, וזהו "והנה אנהנו מאלמים כו'" - שכולנו שוים בזה להעלות מ"ן במלכות;

אלא שלאחר בירור זה - "והנה קמה אלומתי כו'", שנמצא בו מעלה יתירה מצד שרשו בשם מ"ה-דאצילות, שעל ידי זה מדרגתו הוא להוריד מ"ד לברר בירור שני את המ"ן שכבר העלו במלכות, וביורור זה אין בכח שאר השבטים, שהן בבריאה כו' שלמטה מטה מאצילות.

וזהו (פרשתנו לו, ז): "תסובינה אלומותיכם ותשתחווין לאלומתי" - בבחינת בטול ממש. כי בלעדי המ"ד דיוסף לא נכלל המ"ן שלהם באלקות ממש, רק שעל ידי המ"ד דיוסף שמבררם בירור ב' שיוכלו בביטול אמיתי דמ"ה - וזהו "ותשתחווין כו'" - ואז הוא שנכללו באלקות כנ"ל⁸⁹.

והנה להבין ביאור ענין "ותשתחווין לאלומתי".

גם ענין החלום השני (פרשתנו לו, ט): "השמש והירח כו' משתחווים לי" - שהדברים מגיעים ליעקב, וכמו שכתוב (שם, יא): "ואביו שמר כו'" - איך יתכן שיעקב שהוא למעלה במדרגה מיוסף, כי הוא בחינת גוף, ויוסף בחינת ברית⁸¹, ואף על גב דגוף וברית כחדא⁸², מכל מקום הוא ⁸³גבוה כו' - אם כן איך ישתחוה ליוסף? וזה תמוה!

אך הענין כי השתחואה כוללת ב' בחינות:

הא' - בחינת בטול, שבטל ומשתחוה כו', כמו (נחמיה ט, ו): "וצבא השמים לך משתחווים" - שהם מתבטלים כו'.

הב' - הוא ענין המשכה, שמרכין ראשו וממשיכו למטה.

ובאמת הא בהא תליא. שעל ידי הבטול גורם ההמשכה כו'. וכן ידוע גם כן מהשתחואה שבשמונה-עשרה באמרו: "ברוך אתה

⁸⁰ (ועיין מה שנתבאר בענין ב' בירורים אלו על פסוק "ואלה שמות" (לקמן מט, ג).

⁸¹ (יוסף בחינת ברית: זהר פרשתנו קפד, ב. ובכמה מקומות).

⁸² (זהר חלק ג פנחס רלו, א ברעיא מהימנא (ועוד): "גוף וברית חשיבין חד").

⁸³ (ראה שער העמידה).

⁸⁴ (זהר חלק ב תרומה קנה, א. קנו, ב. זהר חלק ג צו לה, א).

⁸⁵ (זבמות נג, ב).

⁸⁶ (ספר יצירה פרק ה משנה א. א.).

⁸⁷ (ראה זהר חלק ג אחרי עת, א.).

⁸⁸ ("ותשתחווין לאלומתי").

בהם ענין ⁸⁷ עבודת ה': "שש שנים תזרעו כו' ובשנה השביעית כו'" (בבבא בתרא, גיד), והוא ענין הבריורים שבבחינת "שש שנים" וההעלאה שבבחינת השנה השביעית, כמו שנתבאר במקום אחר.

ואחר פוננת הלב הן הן הדברים ⁹⁵. אבל לב ההמון הנוטים אחר בצעם ⁹⁶ להטריף לחם חוקם ⁹⁷ כפשוטו, לבכם לא כן ידמה ⁹⁸, ולכם לא נכון ⁹⁹ על פי הכוונה הראויה, רק כל ישעם וכל חפצם למלאות די מחסורם אשר יחסר להם ¹⁰⁰ בצרכי גופם, ועושים מצרכי הגוף עיקר. וזהו ממש הפוך ההתעוררות שבתפלה להיות נקבע בלבו האהבה לה' לבדה בלי תערוכות זר חס ושלום כו' :

והנה, גם אחרי הדברים והאמת האלה ¹⁰¹, לא יפול לב האדם עליו לומר כי ההתעוררות שבתפלה והתבוננותו הן דמיונות שוא, שהרי הוא כמו החלום, שהוא כח המדמה שמחבר ב' הפכים:

כי הנה מאחר שרואה בנפשו אחר התפלה שחולפת ועוברת האהבה לה' ומתהפך לאהוב את גופו ודוקא, הרי מובן שגם בתפלה לא ביטל אהבת גופו מכל וכל, וההתעוררות שבתפלה את האהבה לה' לבדה אינה אמיתית, רק כדמיון החלום שמחבר ב' הפכים, ודומה לו שאוהב את ה' ואף על פי כן אוהב את גופו, הגם כי לא צדקו יחדיו ¹⁰², לפי שזה נלקח מכח המדמה אשר יכול לדמות דמיונות שוא; אך באמת הנה בחינת חלום זה שרשו למעלה ויסודתו בהררי קדש עליון.

ויובן בהקדים מה שכתוב (נבריה יד, ט): "**ביום ההוא יהיה ה' אחר ושמו אחר**", ופריך בגמרא: "אטו האידינא לאו שמו אחר הוא?!" ומשני: "לא בשאני נכתב אני נקרא כו" ¹⁰³.

והענין: כי "שמו" הוא בבחינת גלות, ולכן אינו נקרא כמו שנכתב, רק בלבוש ונרתק כו'. והנה בגלות הוא בבחינת שינה והסתלקות המוחין "תלת כלילין כו" ¹⁰⁴, ואז נשמתו מושכת לו חיים מלמעלה כו', ושם הוא בבחינת עגולים, שאין בהם בחינת מעלה

⁹⁵ (אחר פוננת הלב הן הן הדברים: מגילה כ, א).

⁹⁶ (סוטה מז, ב). "משברו (יחזקאל לג, א): 'אחרי בצעם לבם הולך', רבו (ישעיה ה, כ): 'האמרים לרע טוב ולטוב רע'".

⁹⁷ (על פי משלי ל, ח: "הטריפני לחם חקני").

⁹⁸ (על פי ישעיה יז, ז: "והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשב").

⁹⁹ (תהלים עח, לו).

¹⁰⁰ (על פי פרשת ראה טו, ח: "מחסרו אשר יחסר לו").

¹⁰¹ (אחרי הדברים והאמת האלה דברי הנביאים ב לב, א).

¹⁰² (על פי תהלים יט, י: "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו").

¹⁰³ ("נכתב אני ביו"ד ה' א ונקרא אני באל"ף דל"ת". פסחים נ, א).

¹⁰⁴ ("תלת כלילין גו תלת" - שלש כלולים בתוך שלש. ראה זהר תוספתא בשלח ג, סוף עמוד א. עץ חיים שער הכללים פרק ב. וראה דבור המתחיל "להבין הענין דתלת כלילין גו תלת" תשכ"ג - תורת מנחם חלק לו עמוד 263).

שיר המעלות בשוב ⁸⁹

"שיר המעלות בשוב כו' היינו כחולמים" (תהלים קכו, א):

הנה החלום הוא מחבר שני הפכים בנושא אחד, ומרכיב שני עניינים הפכיים כאלו היו לאחדים. והיינו מפני כי בשינה נסתלק מוח השכל המבחיין ולא נשאר רק כח המדמה. וכח המדמה יכול להרכיב ב' עניינים הפכיים, כמו ספינה רצה באויר כו', כמו שכתב הרמב"ם ב"שמונה פרקים" ⁹⁰, רק שבהקיץ, שמתעורר כח השכל - הוא השולט על "כח המדמה" ואינו מניחו להרכיב, לפי שרואה בעין שכלו שהם דברים נפרדים ואינן מתאחדים כלל.

וכך הענין בגלות ניצוץ אלקות בנפש האדם, שהוא בבחינת שינה והסתלקות המוחין - יכול הוא להרכיב ב' דברים הפכיים:

להיות כל היום טרוד במשא ומתן "איש לבצעו מקצהו" ⁹¹, "זה פונה לזיתו כו" ⁹². הגם שבתפלה מעורר את האהבה עד שתחפץ ⁹³ להתפשט מלבושיה כו', לדבקה בו יתברך מחמת התבוננותו ביחודא-עילאה ויחודא-תתאה, אף על פי כן אחר התפלה חולפת ועוברת האהבה, ואינו שם ללבו כי הוא הפוך ההתבוננות שבתפלה, ומדמה בלב להרכיב ולחבר שני עניינים הפכיים יחד כאלו היה לאחדים, ובאמת הם נפרדים ורחוקים זה מזה.

כי הגם דכתיב בתורה (בבבא בתרא, ג): "שש שנים תזרע שדה", וכן בקריאת שמע (עקב יא, יג-יד): "ולעבדו בכל לבבכם כו', ונתתי מטר ארצכם כו', ואספת דגנה כו";

הנה הכל הוא על דרך עובדה ⁹⁴. כידוע שבכל עניני עולם הזה יש

⁸⁹ (דבור המתחיל שיר המעלות: תורת חיים דבור המתחיל "ויהי מקץ" (השני) רסו, ב). פירוש העצם צדק לתהלים קאפיטל קכו [עמוד תצ] - ציון כבוד קדושת אדמו"ר.

נאמר בליל שבת פרשת וארא. כו טבת תקס"ה. נוסח ב הנחת - רבי משה בן אדמו"ר הזקן - מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה חלק א עמוד קפד. נוסח ג - הנחת אדמו"ר האמצעי - נמצא בכתב יד ולא נדפס לעת עתה. מיוסד עליו דבור המתחיל "ויאמר ה' גו' ויהי לנפש" פרקים א-ד - תורת חיים שמות נב, א (לו, ד - לט, ד).

הנוסח שלפנינו בשניימים והוספת סיום, ומתחיל "להבין ענין החלומות שהגלות נמשל לבחינת חלום. בשוב ה" - אור התורה פרשתנו (בראשית כרך ו) תתש, ב. ראה דבור המתחיל "שיר המעלות בשוב ה" ספר המאמרים תשכ"ז עמוד רחצ (ההוספות באור התורה על המאמר שלפנינו). שיחת שבת פרשת פתחא ה'תשד"מ).

⁹⁰ (פרק א ופרק ח).

⁹¹ (ישעיה נו, יא).

⁹² (על פי קהלת רבה סדרא תנינא פרושה ז אות ד. ילקוט שמעוני פרשת בשלח רמז רכו. שופטים יא רמז סח. וראה הלכות תלמוד תורה לרבינו הזקן פרק ב בסוף הקונטרס אחרון).

⁹³ (האהבה עד שתחפץ: שיר השירים ב, ז).

⁹⁴ (נראה לי שצריך להיות: עובדה - הערת כבוד קדושת אדמו"ר. בדפוס ראשון: עובד'. באור התורה וישב דף תתש, ב שדפס מגוף כתב יד קדש ה'צמח צדק': עובדא).

ולא היו צריכים הזאה בשבילו כלל, ועליו נאמר (תהלים נא, יד):
 "רוח נדיבה תסמכני"¹⁰⁸.

וזהו שכתוב (תהלים פ, ב): "נוהג בצאן יוסף", כי בזמן הגלות הנהגת
 ישראל הוא בבחינת יוסף, שהוא מבחינת חלום, מעולם העגולים
 כו'. ולכן נקרא (ויחי מט, כב) "בן פור"ת" - אותיות פות"ר¹⁰⁹ ותופ"ר -
 שמחבר כו'. ולכן היה פותר חלומות. :

— * —

[כס, א]

בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה¹¹⁰

בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה¹¹¹ כו'. שכשנכנסו יונים¹¹² להיכל
 וכו', וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום לא מצאו אלא פך
 אחד של שמן כו'. לשנה אחרת קבעום ח' ימים טובים בהלל

¹⁰⁸ (לקוטי תורה להאר"ל שם).

¹⁰⁹ (ראה בעל הטורים כאן).

¹¹⁰ (דבור המתחיל בכ"ה בכסליו: שיערי אורה בתחלתו. אור התורה [חנוכה] דבור
 המתחיל זה [בראשית כרך ב עמוד רע"ד לשון התורה אור עם הגהות]. - ציון כבוד
 קדושת אדמו"ר.

נוסח המאמר שלפנינו הוא כנראה על פי הנחת אדמו"ר האמצעי ראשי פרקים
 מאדמו"ר האמצעי, כנראה ממאמר זה, נמצא בכתב יד מעתיק מרשימת ראשי פרקים
 מהשנים תקס"ב - תקס"ג. המאמר נתבאר בארוכה בדבור המתחיל "בכ"ה בכסליו"
 מאדמו"ר האמצעי (שנאמר בין השנים תקע"ד - תקפ"א) - נדפס בקונטרס בפני עצמו
 קה"ת תשמ"ט, ביאור נוסף - מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד שיז, ובתוספת
 ביאור בדבור המתחיל זה משנת תקפ"ב - שיערי אורה הנ"ל). דבור המתחיל זה תש"ז.
 תש"מ.

מאמר זה שאמר רבנו הגדול בחנוכה תקנ"ט בויטבסק, בניסיעתו חזרה מפטרבורג.
 מאמר זה אמר הרבי פעם נוספת לפני כבוד קדושת אדוני אבי זקני מורי ורבי הרב
 הקדוש צמח צדק בשנת תקס"ג. וישנו בהנחה כפי ששמעו. ומאמר זה עצמו ישנו עם
 הגהות ארוכות מכבוד קדושת אדוני אבי זקני מורי ורבי הרב הקדוש צמח צדק משנת
 תקע"א או תקע"ב (נדפס באור התורה הנ"ל), ויש בו ט"ו פרקים גדולים עם קיצורים
 המחזיק יותר מתשעה גליונות דפוס בכתב בינוני, אבל בעיקרו כפי שקיבלו מכבוד
 קדושת רבנו הגדול הוא מאמר לא ארוך כחמישה עמודים בערך. אמנם זה העיקר,
 שפאמרים אלה הם מהראשונים אחר פטרבורג. שיחת ליל א, י"ט כסלו תרצ"ג ריגא -
 לקוטי דיבורים חלק א, א.

"פלא שמצינו בדרושי חנוכה שב"תורה אור" . . שנסדרו על ידי רבותינו נשיאנו -
 שנסדרו בתוך פרשיות וישב ומקץ, ויש לפניהם דרושים מפרשת השבוע, ולא נסדרו
 דרושי חנוכה בפני עצמם?

שהטעם על זה בפשטות יש לומר, משום שבשביל הבנת הדרושים דחנוכה שבפרשת
 וישב צריך להיות לפני זה לימוד וידיעת דרושי וישב, ובשביל הבנת דרושי חנוכה
 שבפרשת מקץ צריך להיות לימוד וידיעת דרושי פרשת מקץ. - מאמר דבור המתחיל
 "כי אתה נר" תשמ"ז. ושם נתבאר הטעם).

¹¹¹ (שבת כא, ב בשניו לשון).

¹¹² יונים: בדפוס ראשון; נובדי פוכבים, וכנראה הוא מפני יראת העונות.

ומשה, רק הכל בהשוואה אחת ובהתכללות והתאחדות כל
 הענינים בלי שום פירוד והתחלקות, כנודע מאמר רז"ל¹⁰⁵: "אלו
 ואלו דברי אלקים חיים"; רק כשנמשך דרך קוים אזי יש
 התחלקות, קו ימין - חסד כו'. מה שאין כן בבחינת עגולים אין שם
 התחלקות כלל, ושם כל הדברים המתפרדים למטה מחוברים
 וכלולים יחד, ולא נראה שום פירוד והתחלקות ביניהם. :

א להיות בחינה זו בגילוי למטה, אינה כי אם על ידי בחינת
 שינה והסתלקות המוחין בגלות. ועל זה נאמר (ישעיה נ, א): "**אלביש
 שמים קדרות**" - "שמים" הם בחינת "עגולים", הם מלוכשים
 בבחינת "קדרות" וחשך, שהוא העלם והסתר, שאז מאיר
 ומתנוצץ מלמעלה, מעולם העליון שהוא בבחינת עגולים, בבחינת
 חלום, שהוא כח המדמה לחבר שני הפכים בנושא אחד כאלו הם
 אחדים ממש.

לפי שבאמת בשרשם בעולם העליון הם מחוברים ומיוחדים, כי
 שם הוא בבחינת עגולים כנ"ל, רק למטה, בהתחלקות הקוין על פי
 חכמה ודעת להיות קו זה כף וזה כף, אזי נראה ונגלה ההפוך,
 שזה ההפוך מזה, ואזי הם נפרדים ורחוקים זה מזה.

ולכן אי אפשר להיות גילוי בחינת ההתכללות בבחינת גילוי
 החכמה, שהיא ראשית התחלקות הקוין, אלא בבחינת שינה
 והסתלקות המוחין בגלות, אזי מתנוצץ ומאיר האור העליון, והוא
 מסתתר ומתעלם בבחינת "קדרות" וחשך, דהיינו בבחינת
 התלבשות, ההעלם כו', ולא בבחינת גילוי. כי הגילוי הוא בבחינת
 חכמה ודעת שהוא על פי קוין. :

ולעתיד לבא כתיב (ישעיה ל, ב): "**ולא יכנה עוד מוריה**" בכנה
 ולבוש כו', ולכן "ביום ההוא יהיה [.] שמו אחד" - שלא יהא
 מלוכש ומכוסה בנרתק, ויהיה נקרא כמו שנכתב כו', "כי עין
 בעין יראו כו'" (ישעיה נב, ח).

ואזי נאמר (תהלים ככו, א): "**בשוב ה' את שיבת ציון היינו
 כחולמים**", פירושו: שיתגלה מדרגה ובחינה זו של החלום, עד
 אשר כולם יכירו וידעו וישגו החיות הנמשך להם בזמן הגלות
 שהוא מבחינת החלום, ולכן יאמרו: "היינו כחולמים".

ובזה יובן מעלת ומדרגת יעקב ויוסף על ידי החלומות. ויש
 בחינות שיוסף הוא יותר במעלה ממדרגת יוסף¹⁰⁶, משה רבינו עליו-
 השלום.

ונדב ואביהוא היו נפש רוח של יוסף¹⁰⁶. ו"אנחנו טמאים לנפש
 אדם" (בעלותך ט, ז) - זה אביהוא¹⁰⁷. אבל נדב היה מבחינת "רוח",

¹⁰⁵ (ערובין יג, ב).

¹⁰⁶ (ראה לקוטי תורה להאר"ל פרשת וארא, ו, כה) ["וזהו] אנחנו טמאים לנפש
 אדם" ולא "לנפשות אדם", כי נדב בחינת רוח היה ולא שרתה בו טומאה"]. - לקוטי
 תורה להאר"ל שם. וראה גם כן שער הגלגלים הקדמה יד. לקוטי תורה פרשת ויקרא.
 ובכמה מקומות - אגרות קדש כבוד קדושת אדמו"ר חלק יט עמוד רסא.

¹⁰⁷ (סוכה כה, ב).

והודא¹¹³.

להבין ענין הלל וענין הודא.

וגם להבין למה תקנו בנס זה להדליק נרות זכר למקדש שמצאו פך אחד של שמן כו', ולא תקנו כן בשאר נסים?

וגם, מה ענין נרות להלל והודא?

אך הענין הוא, דכתיב (משלי ו, כג): "נר מצוה ותורה אור כו'". ויובן בהקדים לבאר ענין המנורה שבבית המקדש, שאמרו רז"ל¹¹⁴: "וכי לאורה הוא צריך? כו'".

והנה כתיב (תצוה ל, ח): "ובהעלות אהרן את הנרות, בין הערבים יקטירנה" ו"בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה" (שם, ז). שבלילה היה מדליק כל ז' הנרות¹¹⁵, ולמחר מושנם ומטיבם. ולא היה מדליק אלא נר המערבי שהוא נר ששי, שממנו היה מתחיל ובו היה מסיים.

והענין:

כי הנרות הם המדות - "לך ה' הגדולה, והגבורה כו'" (דברי הימים א כט, יא), והן ז' נרות כנגד ז' מדות. והנה בכל מדה ומדה יש "זה לעומת זה" - בקליפה נגד הקדושה, והן יונקות מן הקדושה¹¹⁶. כמו: מאהבה שבקדושה נמשך בהשתלשלות המדרגות להיות תאוה גשמית, וכן מיראה שבקדושה - יראה רעה וכעס וכהאי גוונא. וצריך לבררם ולהפכם להתכלל בקדושה עליונה, שתהיינה המדות בולן לה' בבחינת בטול - "לך ה' הגדולה והגבורה כו'".

והבירור הוא בחכמה, כי "בחכמה אתברירו כו'"¹¹⁷. והחכמה הוא בחינת אור להאיר את המדות ולזככן, ובלילה שהוא זמן החשך היה צריך להאיר את כל ז' הנרות, דהיינו להמשיך אור החכמה בכל מדה ומדה בפני עצמה, מה שאין כן ביום היה די בהדלקת נר הו' שהוא עיקר ההשפעה, וממילא היה נמשך אור החכמה בכל המדות¹¹⁸.

והנה יש "עולם, שנה, נפש"¹¹⁹, וכשם שהיה אהרן ממשיך המשכת אור החכמה ב"עולם", שהן ז' בחינות ומדות עליונות

¹¹³ (שבת כא, ב).

¹¹⁴ (שבת כב, ב. מנחות פו, ב).

¹¹⁵ (כן היא דעת רש"י, תוספות (מנחות פו, סוף עמוד ב), רמב"ן, ראב"ד, רשב"א ועוד. וכן משמע מנוסח העבודה דיום הכפורים שתיקן יוסי בן יוסי כנסת הגדולה (פרי עץ חיים שער יום הכפורים פרק ד) ונקבע בסידור האריז"ל וסידור רבינו. ומה שכתוב בזהר חלק א (פח, ב. כפג, א) שהיה מדליק ב' זמני - זהו לכל הדעות. וכמו שכתוב בן גם בתורה אור שהיה מדליק בבוקר נר הו' (ונר הנא"ו), וסרה קושיה הניצוצי זהר שם. - לקוטי שיחות חלק כג עמוד שנו. וראה לקוטי שיחות חלק יג עמוד 193).

¹¹⁶ (ראה סידור עם דא"ח נו, ג. אור התורה משפטים עמוד אקמא. "מצוה זו" תר"מ סעיף מז).

¹¹⁷ (נסמן לעיל ה, ד).

¹¹⁸ ("היינו כי נר השישי הוא בחינת 'צדיק יסוד עולם', בחינת יוסף שממנו נמשך תוספות האור למלכות מקור דבי"ע" - אור התורה תצוה עמוד אתקנד עינין שם).

¹¹⁹ (ספר יצירה פרק ג).

שבסדר והנהגת העולם, כך היה ממשיך אור החכמה בנפש ישראל שהם "יוצאי ירך יעקב שבעים נפש" (שמות א, ה) - נגד בחינת ז' הנרות. והם "יוצאי ירך יעקב" - יו"ד עקב¹²⁰. דהיינו, בחינת יו"ד הוא בחינת חכמה הנמשכת ומשתלשלת בבחינת עקב וסוף המדרגות התחתונות.

וזהו (תולדות כה, כו): "וידו אוחות בעקב עשו": כי ידו אותיות יו"ד אוחות את העקב של עשו לבלתי נתון לו תוקף התפשטות וממשלה, רק להכניעו תחת הקדושה ולאכפאי לסטרא אחרא.

וזה היה ענין המשכת אהרן בהעלותו את הנרות - להמשיך בחינת יו"ד של יעקב¹²¹, הוא אור החכמה - לבחינת עקב, כדי שתהיינה גם מדות הטבעיים שבנפש הבהמית עולות ונכללות בקדושה.

והנה כתיב: "ובהעלות אהרן את הנרות, בין הערבים יקטירנה", וכן: "בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה" - "בהעלות" והדר "יקטירנה";

וכן בבקר, וכמו שאומרים בסדר המערכה: "הטבת שתי נרות קודמת לקטורת"¹²².

ולהבין ענין הקטרת¹²³ שהיה אחר הדלקת ו"הטבת שתי נרות":

הוא כי הנה ענין הנרות כבר מבוואר למעלה שהוא ענין העלאת המדות שירדו ונשתלשלו בגשמיות הנפש הבהמית שתהיינה עולות ונכללות בקדושה. אך הקטרת הוא ענין העלאת האותיות, שהן במחשבה דבור ומעשה - לבושי המדות, שהן בחינת דומם.

ואותיות דקדושה נקראים (איכה ב, ח): "חומת בת ציון" - חומה של אבנים, "שתי אבנים בונות שני בתים כו"¹²⁴ כנודע. וכמו שנתבאר במקום אחר¹²⁵ על פסוק (תהלים מח, ב): "גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו" - "אימתי נקרא גדול? כשהוא "בעיר אלקינו" כו".

והנה, אותיות של >¹²⁶ המחשבה דבור ומעשה שנפלו בגשמיות תחת ממשלת הקליפות וסטרא אחרא אין להם עלייה על ידי המשכת אור החכמה, כי אין אור החכמה אלא במדות עצמן - אהבה ויראה כו', שהן בחינת רוחניות¹²⁶. אבל גשמיות האותיות אין להם עלייה כי אם על ידי הקטרת. שסממני הקטרת היו מדברים שאין בהם טעם כלל, ואינם ממין מאכל כלל, הרי הן

¹²⁰ (נסמן לעיל כה, ג).

¹²¹ (ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית עמוד תנו. אור התורה עקב עמוד תקה).

¹²² (יומא לג, א).

¹²³ (ראה אור התורה בראשית כרך ד דף תתלא, ב).

¹²⁴ (ספר יצירה פרק ד משנה טו על פי נוסח האריז"ל).

¹²⁵ (ראה לקמן נו, ב).

¹²⁶ (עיין מה שנתבאר על פסוק "ויצד כו" - בפרשת בראשית (לעיל ד, א ואילך)).

שהן בחינת חיצוניות העולמות, ומכל שכן נשמות שהן פנימיות-עולמות - אין זה אלא בבחינת "שמו" - "שם כבוד מלכותו".

כמשל התפשטות המלך במדינה, שרק שמו הולך בכל מדינות מלכותו ולא עצמותו ומהותו, כך כביכול התפשטות החיות הנמשך מאור אין-סוף ברוך-הוא להחיות כל הברואים ונפש כל חי, אין התפשטות והמשכה זו רק בבחינת שם, שהוא רק זיו והארה בבחינת התפשטות בלבד, ונקרא "אור אין-סוף". אבל עצמות אין-סוף ברוך-הוא ממש הוא רם ונשא, כי "אני ה' לא שנית" (מלאכי ג. ו) כתיב, ואין ערוך אליו יתברך אפילו כערך טפה מים אוקינוס כו'.

והנה הנשמה ונפש-האלקית, מחמת שהיא בבחינת פנימיות העולמות היא בטלה ונכללת ביחוד עליון ברוך-הוא לגבי אור אין-סוף ברוך-הוא ממש, מחמת ששורה ומאיר עליה אור אין-סוף ברוך-הוא, ומשפלת ומתבוננת ברוממותו יתברך איך שאין להעריך אליו ו"אני ה' לא שנית" כו'.

אבל בהשתלשלות וירידת המדרגות עד סוף המדרגות תחתונות דנפש-הבהמית המלוּבֶשֶׁת בגוף הגשמי ממש, הנה הגשמי הוא מסך מבדיל ומפריד היחוד עליון, מחמת שנראה לעיני בשר ליש ודבר נפרד.

ומכל מקום על ידי ירידת הנשמה ונפש-אלקית, שלא ירדה בשביל עצמה, שהרי גם קודם ירידתה היתה בבחינת "אשר עמדתו כו'", אלא הירידה היא צורך עליונת נפש-הבהמית היא, להאיר לה הארה מיחוד עליון ברוך-הוא שתוכל גם היא לעלות ולכלל באור אין-סוף ברוך-הוא.

והארה והמשכה זו היא מבחינת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". דהיינו על ידי התבוננות שכל מה שנראה ליש ונפרד אין זה אלא בחינת זיו ו"שם כבוד מלכותו", ואי לזאת יהיה היש בטל כמו זיו השמש בשמש כו', וכמו שנתבאר במקום אחר.

והנה, בעליונת נפש-הבהמית להתכלל באור אין-סוף ברוך-הוא, גדול מאד ורב כחה - שהיא בחינת בעל-השוּבָה "דמשכין .]. בחילא יתיר"¹³⁵. כי נפש-הבהמית נלקחה מ"חיות הקודש" שבמרכבה, "והחיות נושאות את הכסא"¹³⁶ ו"דמות כמראה אדם עליו מלמעלה" (יחזקאל א. כו), ו"ברעש גדול מתנשאים".

וזה היה ענין דם התמיד ^{כס. י} "צפונה לפני ה' ה' "¹³⁷, שהקרבת נרות היו בנפש הבהמה להעלותה לשרשה, שנלקחה מבחינת "פני שור" שבמרכבה; והתמיד היה מקדשי קדשים ששחיתן בצפון¹³⁸

¹³⁵ (ממשיכים עליהם בכח יתר. על פי זהר חלק א קט, ב).

¹³⁶ (בחי תרומה כה, י. בשם פרקי דרבי אליעזר וראה פרקי דרבי אליעזר סוף פרק ד. שמות רבה כג, טו. נתבאר לקמן עב, ד).

¹³⁷ (ויקרא א. יא: "שחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני ה', ורקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב").

¹³⁸ (ראה שערי אורה דבור המתחיל "בכ"ה בכסלו" פרק כא. דבור המתחיל "בכ"ה בכסליו" לאדמו"ר האמצעי הנ"ל: "וזהו שהתמיד הוא קדשי קדשים ששחיתן בצפון דוקא. כדי להעלותו לשרשן בבחינת גבורות דתוהו כו". ספר המאמרים תרע"ח עמוד

בבחינת דומם¹²⁷. ובהקטרות נעשה בחינת ריח העולה למעלה שמשויב את הנפש - "אשה ריח ניהוח לה' ה' " (ויקרא א. ט): שעל ידי הריח נעשה "ניהוח", דהיינו ירידה להשתלשלות המשכת בחינת ה' ה' "יוד - חכמה כו' :

והנה כל זה היה בבית-המקדש שהיו מקריבין קרבנות, ועכשיו היא התפלה במקום הקרבנות.

ולתבין ענין זה בתפלה:

הנה ב"סדר המערכה" היה "דם התמיד קודם להטבת שתי נרות, ונרות לקטרת, וקטרת לאברים", נמצא, שדם התמיד קודם לנרות וקטרת, ואברי התמיד אחר נרות וקטרת¹²⁸.

ויובן ענין זה בעבודת ה' בתפלה:

כי הנה עיקר העבודה בקריאת-שמע ותפלה הוא למסור נפשו בקריאת-שמע¹²⁹. והנה יש ב' פעמים מסירת-נפשו: למסור נפשו ב"אחד" (ואתחנן ג. ד); ו"בכל נפשך" (שם, ה) - אפילו נוטל את נפשך כו'¹³¹.

ולתבין מהו ענין ב' פעמים מסירת-נפש הללו?

הנה למסור נפשו ב"אחד" קאי על נפש-האלקית, שהיא בבחינת ביטול ממש, וכמו שכתוב "חי ה' אשר עמדתו לפניו" (מלכים ב. טו), בבחינת עמידה היא ביטול באור אין-סוף ברוך-הוא ממש.

ובחינת "ובכל נפשך" היינו שגם בחינת נפש-הבהמית היא בבחינת אתכפויא ואתהפכא כו'; שמסירת-נפש זו אינה ב"אחד", אלא בבחינת "ברוך שם כבוד מלכותו כו"¹³².

והענין: כי הנה נודע שבחינת "ממלא כל עלמין" ו"סובב כל עלמין" הכל נקרא בחינת "שמי" בלבד. וכמאמר¹³³: "מלך משוכך ומפואר עדי עד שמו הגדול". ו"עדי עד" פירוש כל העליות שמעולם עד עולם בעליו אחר עליו - עולם-הבא, וגן-עדן העליון, וימות המשיח, ותחית המתים, וכמה רבוא רבבות עולמות והיכלות המבואר בזהר; ובאמת יש הרבה יותר - עד אין קץ, וכמו שכתוב¹³⁴: "ולגודו אין מספר"; ו"גודו" הן מלאכים,

¹²⁷ (ראה אור התורה עקב עמוד תריט).

¹²⁸ ("ויש להבין למה נחלק הקרבת קרבן התמיד להיות דמו נקרב דוקא לפני נרות וקטורת, ואברים אחר נרות וקטרת, ולמה הפסיק בנרות וקטורת דוקא בין הקרבת דמיו להקרבת אבריו" - דבור המתחיל "בכ"ה בכסליו" לאדמו"ר האמצעי הנ"ל).

¹²⁹ (ראה שו"ת הרשב"א חלק ה תשובה נה. ב"ח טור אורח חיים ריש סימן סא. פרי עין חיים שער הקריאת שמע פרק יב).

¹³⁰ (ראה בארובה אור התורה תרומה עמוד א'שסו. נצבים עמוד אר. שרש מצות התפלה פרק מא. דבור המתחיל "את שבותחיל" - ספר המאמרים ה"ש"ת עמוד 84).

¹³¹ (ברכות נד, א).

¹³² (ראה לקוטי תורה שיר השירים א. ב. באופן אחר, ושם בהגהת הצמח צדק: "המבין בין שעולה בקנה אחד" עיין שם. ראה ספר המאמרים תרס"ו עמוד קלה).

¹³³ (ברכת "ברוך שאמר").

¹³⁴ (תניגה יג, ב).

והנה אחרי בחינת ההעלאה והתכללות זו, "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח"¹⁴⁵ להמשיך אור אינסוף ברוך-הוא למטה "כמים הפנים"¹⁴⁶ - כשם שמבטל את עצמו מיש לאין, כך נמשך מלמעלה מאין ליש, שתהא השראת אור אינסוף ברוך-הוא ממש למטה כמו למעלה.

"**ובכל נפשך**" (ואתחנן שם) - בכל כחות הנפש - מחשבה, דבור ומעשה. וגם כל נפש כלולה מנר"ג. ועיקר הנפש היא **המשכלת**¹⁴⁷ "כל חד לפום שעורא דיליה": יש מארי מקרא, ויש מארי משנה ותלמוד.

וזהו ענין הדלקת הנרות. אלא שבין הערבים מדליק כל ז' הנרות, ובבקר בשעת הטבת שתי נרות היה מדליק גר הששי אחר הטבתו, ואחר כך מדליק גר הז'. והוא כענין "ותורה אור" (משלי ה, כג) - להיות מאיר אור התורה "בכל נפשך" - **נפש השכלית**.

ומזה בא לבחינת "**ובכל מארךך**" (ואתחנן שם) - בכל ממונך¹⁴⁸, היא בחינת הצדקה, שהיא סתם מצוה מעשית. בנודע שהמצות שהן בעשייה גשמית הן בבחינת קטרת, הנעשה מסממנים שאין בהם טעם ואינם ממין מאכל, ומתם נעשה בחינת ריח העולה למעלה לחזק את המוח ולהשיב את הנפש, שראשית גילוי כלליות הנפש הוא במוחין שבראש, ופעולות הריח היא שלא תהיה הנפש בבחינת הסתלקות מן המוחין, רק שתשוב ותתגלה מהעלם אל הגילוי - וכך הוא ענין המצות, וכללותן היא מצות הצדקה¹⁴⁹ שעליה נאמר (משלי יד, לד): "וצדקה תרום גוי", שמתרוממת ועולה למעלה מעלה;

וכתיב: "**וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו**"¹⁵⁰, "שריון" הוא מקשקשים רבים, וכך הנה "כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול"¹⁵¹ - להיות בחינת "שריון" שהוא מגן לכל החוסים בו¹⁵², וכך הצדקה נעשה בחינת מגן ומחסה שלא יהיה יניקת הקליפה וסטרוא-אחרא, ונעשה בחינת "כובע ישועה בראשו". :

וביאור ענין זה:

הנה כתיב (משלי טו, לא): "**עטרת תפארת שיבה, בדרך צדקה**

¹⁴⁵ (זהר חלק ב קסב, ב).

¹⁴⁶ "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". משלי כו, יט).

¹⁴⁷ (ראה תניא השלם פרק ג, בדבור המתחיל "בכ"ה בכסליו" לאדמו"ר האמציני מוסיף: "הוא ראשית גילוי אור ה', והוא על ידי התקשרות מחשבתו באור החכמה שבתורה, דאורייתא מחכמה עילאה נפקת").

¹⁴⁸ (ברכות נד, א).

¹⁴⁹ (ראה תניא פרק לו, מוח, ב). אגרת הקדש סימן לב).

¹⁵⁰ (ישעיה נט, יז. ושמ: כשרין).

¹⁵¹ (בבא בתרא ט, ב).

¹⁵² "מגן הוא לכל החוסים בו". שמואל"ב כב, לא. תהלים יח, לא).

- בחינת גבורה שמהשמאל, בחינת "רעש גדול"¹³⁹.

וגם: "**צפונה**" - **צפון ה'**, דהיינו בחינת ה' אחרונה של שם הוי"ה, שהוא בחינת העלם וצמצום אינסוף ברוך-הוא, שמחמת זה היה הרעש.

וזהו "צפנה לפני הוי"ה" - שמבחינת "צפונה" שהוא בחינת "רעש גדול מתנשאים", ונושאים את הכסא, "דמות כמראה אדם" - למעלה מבחינת אדם, לפי ששרשם מעולם התהו - "לפני מלך מלך לבני ישראל" (וישלח לו, לא).

והנה "הוי"ה", יו"ד - חכמה נו' - בחינת אדם, מה שאין כן "ברעש גדול מתנשאים" - למעלה מבחינת אדם. וזהו "לפני הוי"ה" - מקור בחינת הוי"ה שמשם נמשך להיות התהוות בחינת הוי"ה.

והנה כמו שדם התמיד היו מקריבים מנפש הבהמה ממש, כך התפלה במקום הקרבנות היא בעליות והתפללות נפש-הבהמית שבאדם, שהיא גם כן "ברעש גדול", בחינת רשפי אש והתלהבות בתשוקה וצמאון כו'.

וזהו (תהלים לו, ז): "**אדם ובהמה תושיע הוי"ה**"¹⁴⁰. בחינת בהמה שבאדם - **תושיע** להיות בה גם כן המשכת בחינת הוי"ה¹⁴¹.

וצמאון זה ותשוקה זאת היא בחינת "**בכל לבבך**" (ואתחנן ו, ה). שבלב יש ב' חללים¹⁴²: חלל הימני מלא אור ורוח, וחלל השמאלי מלא דם. ש"הדם הוא הנפש" (ראה יב, כג), "רביעית דם שהנפש תלוי בו"¹⁴³ משכנו בלב, ששם יסוד האש והחום הטבעי. בנודע שכפפי הריאה מנשבים על הלב לקררו¹⁴⁴ מחמימות, ושם הוא משכן התשוקה וצמאון האלקי להעלות ולהתכלל באור אינסוף ברוך-הוא. :

צב וספר המאמרים תש"ו עמוד 202: "והלא צפון הוא בחינת גבורה, ולמה קדשי קדשים שחיתן בצפון וקרא, עיין שם.

וראה אור התורה ויקרא כרך ב עמוד תלא: "נמצא בקרבנות ששחיתן בצפון יש ב' ענינים הפכים: הא', לכאורה לגריעה, לפי שבא על חטא והוא מבחינת "מצפון תפתח הרעה" (נמיה א, יד), והב', לשבח גדול, שעולים בבחינת קדשי קדשים, ג' ראשונות, מה שאין כן בקרבנות ששחיתן בדרום שנקראו קדשים קלים, שהם בן"א. אך באמת ששניהם אמת". עיין שם בארוכה).

¹³⁹ ("ועל ידי זה ממשיך 'לפני הוי"ה" - מקור בחינת הוי"ה". אור התורה ויקרא כרך ב עמוד תלא. עיין שם).

¹⁴⁰ (ראה מאמרי אדמו"ר האמציני בראשית עמוד שעג).

¹⁴¹ (ורוצה לומר, ש"אדם" שהיא נפש האלקית, ובהמה" שהיא הנפש הבהמית מתייחדים יחד אמיתי, כיון [ש]הבהמה - ב"ן מתייחד לקבל ביטול דמ"ה ונעשו עצם אחד, וכמו אדם - מ"ה, והנה גימטריא י"ט - מילוי דמ"ה, שהוא ב"ן שבמ"ה כו' - אור התורה ויקרא כרך א עמוד רכז, עיין שם. ראה גם שם כרך ב עמוד תלא).

¹⁴² (ראה תניא פרק ט. לקוטי תורה שיר השירים לא, א. ועוד).

¹⁴³ (ראה שבת לא, סוף עמוד ב. סוטה ה, א. וברש"י ותוספות שם. עץ חיים שער מב (דרושי אבי"ע) פרק א. מראי מקומות הגהות והערות קצרות לתניא ריש פרק ט).

¹⁴⁴ (ראה זהר חלק ג רלד, א. וראה ברכות סא, ב).

וגילוי זה מתחלק ל"ש"ע נהורין¹⁶⁰, והוא מקור ה"תפארת שיבה" - בחינת "הדרת פנים", כדכתיב גבי כהנים (תצוה כה, מ): "ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת", שהמגבעות שהם בחינת ה"כובע ישועה" נמשך להיות בחינת "תפארת שיבה" ו"הדרת פנים". וזהו "עטרת תפארת שיבה".

וכל זה בדרך צדקה תמצא, כי מבחינת צדקה נעשה בחינת "כובע ישועה" להמשיך בחינת "הדרת פנים", "יאר ה' פניו", בחינת פנימיות כנ"ל.

ואחר כך בחינת איברים: שבקרנות היו שני דברים - דם וחלב. והדם קודם לנרות וקטורת - היא בחינת "בכל לבבך", והאיברים שהן החלב הנה אחר הנרות והקטורת.

והענין: כי החלב הוא בחינת התענוג. כמו שאנו רואים שמי שהוא בעל-תענוג יש לו רבוי חלב. והיינו להיות "כל חלב להיג'ה"¹⁶¹, שיתענג על ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" (תבוא כה, מ), ולא יהיה לו תענוג אחר כלל. ועל ידי זה והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה כו" (ואתחנן ו, ו). ו"אנכי - ממש - מצוה כו" - שעל ידי זה יהיה בעיניו מתיקות התורה כו' :

וימעתה נבא לבאר ענין חנוכה:

מה שמברכין "להדליק נר חנוכה";

ומה ענין חנוכת המזבח וחנוכת הבית¹⁶².

הנה כתיב (משלי כב, ו): "חנוך לנער על פי דרכו"¹⁶³, שהוא כשרוצים ללמדו, והרי הוא רחוק מזה - צריך לחנכו, והחינוך הוא במתנות רבות שנותנים לו¹⁶⁴.

אך הנה כתיב: "נער הייתי" (תהלים לו, כה) - "שרו של עולם אמרו"¹⁶⁵. שהחיות המתפשט בכל העולמות לכל חד לפום שיעורא דליה, הוא בבחינת "נער", וכמו שכתוב (וישב לו, ב): "והוא נער את בני בלהה כו"¹⁶⁶.

"שם הקטנה רחל" (ויצא כט, טז) - ה' קטנה¹⁶⁷ - בחינת מלכות, ה' אחרונה של שם הוי"ה; להיות "ומלכותו בכל משלה" (תהלים קג, יט)

תמצא, שמבחינת "צדקה" נעשה בחינת "עטרת תפארת שיבה"¹⁵³ - היא בחינת "הדרת פנים", "יאר ה' פניו כו" (נשא ו, כה), בחינת פנימיות, היא בחינת "תעלומות לב" (תהלים מד, כב) ופנימיות-הלב שמתאחדת עם המוח בבחינת "תרין ריעין דלא מתפרשין".

כי חיצוניות-הלב אינה מתאחדת עם המוח, שהמוח ברשותו להשכיל ולהתבונן בגדולת אין-סוף ברוך-הוא ואף על פי כן¹⁵⁴. חיצוניות-הלב אינה ברשותו, אבל פנימיות-הלב היא מתאחדת ממש עם המוח. ומחמת הצדקה נעשה בחינת ריח המשיב את הנפש, ומאיר גילוי המוח להתאחד בפנימיות-הלב¹⁵⁴.

וזהו "שמן וקטרת ישמח לב" (משלי כו, ט) - זה הקדוש ברוך-הוא, דכתיב (תהלים עג, כו): "צור לבבי"¹⁵⁵.

דכמו שהלב ממשיך חיות לכל האיברים, כך הנה כתיב (נחמיה ט, ו): "ואתה מחיה את כלם". ושמחת הלב היינו בחינת גילוי פנימיות, דהיינו בחינת פנימיות אור אין-סוף ברוך-הוא, אין ערוך אליו כו'. ועל ידי הצדקה, שהוא בחינת בטול היש לאין, שנותן חיי נפשו מיגיעו, נמשך מלמעלה המשכה ליש מאין ממש, הוא בחינת פנימיות אור אין-סוף ברוך-הוא ממש.

וזו היא בחינת "עושים רצונו של מקום"¹⁵⁶.

כי הנה רצון הוא בבחינת שינוי - ו"אני הוי"ה לא שניתי" כתיב. אלא "ישראל עושים רצונו של מקום" - להיות התפשטות רצונו יתברך בבחינת מקום; שהן הן המצות, שהן רצונו יתברך המלוכשות בעשייה גשמית בבחינת מקום וזמן¹⁵⁷.

ותרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן הם "תר"ך עמודי אור"¹⁵⁸ - כמו עמוד המחבר מעלה ומטה - להיות אור אין-סוף שבבחינת פנימיות שלמעלה מעלה מגדר "עלמין" שורה ומתלבש בבחינת רצון, בתרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן המלוכשות בגשמיות.

ולכך נקרא מעשה הצדקה "כובע ישועה": כי "ישועה" - מלשון "וישע ה' אל הבל כו"¹⁵⁹ (בראשית ה, ד), שפונה אל תפלתו. דהיינו שגורם להיות הקדוש ברוך-הוא פונה בעצמו ובכבודו להמשיך גילוי עצמותו ומהותו ממש.

¹⁵³ (דבור המתחיל "בכ"ה בכסליו" לאדמו"ר האמצעי: "פלא לכאורה [מה] שייכות יש לצדקה לעשות "עטרת תפארת" שבה כו'. אמנם הנה ענין פירוש ד"תפארת שיבה" היינו ענין בחינת הדרת והארת פנים עיין שם).

¹⁵⁴ (דבור המתחיל "יונת" פרק ל: "לכאורה צריך להבין, מאחר שפנימיות הלב מתאחדת עם המוח, למה צריכים לצדקה שעל ידי הצדקה יהיה נעשה בחינת ריח לעורר גילוי המוח שיתאחד בפנימיות הלב". עיין שם הביאור).

¹⁵⁵ (במדבר אמרו: "שמן וקטרת ישמח לב" - שמן המנוחה שהיה מתקרב בומן הקטורת כו', ישמח לבו של הקדוש ברוך הוא - כן הביא בבחי' ריש פרשת תצוה. והיינו כמו שכתוב בשיר השירים רבה על פסוק (ה, ב) "ולבי ער" - זה הקדוש ברוך הוא, שאמר: "צור לבבי וחלקי אלקים". אור התורה חנוכה עמוד 580).

¹⁵⁶ (ברכות לה, ב. ועוד).

¹⁵⁷ (ראה גם לקוטי תורה בשלח ב. ב. שלח מג, א. בלק ע, א. תצא מ, ג).

¹⁵⁸ (פרדס שער ח פרק ג).

¹⁵⁹ (ראה אגרת הקדוש סימן ג).

¹⁶⁰ (ראה לקוטי תורה נצבים מט, ד).

¹⁶¹ (ויקרא ג, טו. ראה לקוטי תורה פנחס עח, ב).

¹⁶² (ראה לקוטי תורה סוף פרשת נשא דבור המתחיל "זאת חנוכת המזבח". סידור שער חנוכה דבור המתחיל "מוזמור שיר חנוכת הבית". לקוטי שיחות חלק ב עמוד 449 הערה 26 ועמוד 633 ושם נסקן).

¹⁶³ (ראה תנאי, "חנוך קטן" - הקדמה לשער היחוד והאמונה. וראה הגהות באור התורה בראשית פרק א שב, א. כרך ה התקלב, ב).

¹⁶⁴ (ראה לקוטי לוי יצחק - אגרות עמוד שנה. תורת מנחם התנועדות תשמ"ח חלק ב ע' 65).

¹⁶⁵ (יבמות טז, ב. וראה זהר חלק א צה, ב. כמג, א. קסב, א. קעט, ב. קפא, ב. ועוד).

¹⁶⁶ (ראה לקוטי תורה צו דבור המתחיל "והיה אור הלבנה" פרק ב).

¹⁶⁷ (ראה זהר חלק ג (רעיא מהימנא) כ, א על פסוק "רחל בתך הקטנה". פינחס (רעיא מהימנא) רמד, ב. ועיין גם כן שם תוספות שב, ב. עץ חיים שער יעקב ולא שער לו פרק ד).

בקדושה - "פני שור" (יחזקאל א, י) שבמרכבה ש"נושאות את הכסא" ¹⁷⁹ ודמות אדם שעליו מלמעלה ¹⁸⁰;

שפח זה - רק בהנפש-אלקית שהוא מבחינת "אדם שעל הכסא", והנפש-הבהמית היא מבחינת אדם שבחיות שבמרכבה, "ודמות אחד לארבעתן" (יחזקאל א, יז) - "ודמות פניהם פני אדם" (שם, י), ולכן יש להם כח להמשיך אור אין-סוף ברוך-הוא ממש.

והיונים ¹⁸¹ נתקנאו בישראל ורצו שגם ישראל יכתבו על קרן השור - שיקבלו מבחינת קרנים וטלפים כנ"ל, שלא ליכלל בקדושת אדם העליון, וזהו ש"אין לכם חלק כו" ¹⁸².

והישראל היו חלשים ומעטים בזמן ההוא, ואף על פי כן מסרו נפשם על קדוש השם ¹⁸³. ובכח מסירת-נפש היה להם כח להמשיך אור התורה מחדש. והמשכה זו היא בבחינת חנוכה, בחינת מתנה מרובה, המשכת "כובע ישועה" להיות "עטרת תפארת שיכה כו" :

וזהו ענין הלל והודאה: כי הלל הוא לשון שבח, וגם לשון "בהילו נרו" ¹⁸⁴ כו" (איוב כט, ג) - הארה בבחינת גילוי, וזה נמשך מזה, כי מחמת השבח שמשבחים את האדם במעלות ומדות שיש בו מעוררים את המעלות ומדות שבו לצאת מהעלם לגילוי.

וזהו (תהלים קיג, א) "הללוהו": שיצא שם י"ה מהעלם לגילוי להיות בחינת "יו"ד - חכמה כו" - מלמעלה מן החכמה. כי חכמה - כ"ח-מ"ה בגימטריא אדם ¹⁸⁵, והמשכת בחינת "אדם שעל הכסא" הוא מבחינה שלמעלה מעלה מבחינת "אדם", הוא בחינת אור אין-סוף ברוך-הוא ממש, ועל ידי זה נעשה בחינת שם י"ה - "תרין ריעין דלא מתפרשין" ¹⁸⁶.

ואחר כך (תהלים שם) "הללו את שם ה'": להיות המשכת חכמה במדות, שתהינה גם המדות בבחינת בטול - "לך ה' הגדולה כו" (דברי הימים א כט, יא).

אך כל זה ההילול והשבח להמשיך מההעלם לגילוי, הוא על ידי "עבדי ה'" (תהלים שם), שהם בבחינת עבדים, שמקבלים עליהם עול

- להוות הנבאים מאין ליש - הוא בבחינת "קטנה", לפי שהיא בבחינת גבולים ומצרים, ולגבי אין-סוף ברוך-הוא שכשמו כן הוא: "אין לו סוף כו", נקרא כל כללות החיות בשם קטנות - שאין ערוך אליו יתברך.

ולכן כתיב ¹⁶⁸: "מי יקום יעקב פי קטן הוא" - כי יעקב "מברית מן הקצה אל הקצה" ¹⁶⁹, ומאחר שיש קצה בראש ¹⁷⁰ וקצה בסוף הרי יש לו בחינת גבול ¹⁷¹, והרי זה בבחינת קטן לגבי אין-סוף ברוך-הוא ¹⁷².

וכדי להמשיך אור אין-סוף ברוך-הוא ממש בקרבנות, דם התמיד, ונרות, וקטרת, ואברים - היה המזבח קטן מהכיל, ולכן התנדבו הנשיאים לחנוכת-המזבח רבוי מתנות לחנך את המזבח, והיה מתנתם מרובה מזה שהקריבו עליו בכל יום "את הכבש אחד כו" (פנחס כח, ד), שהקריבו משל צבור של כל ישראל;

והנשיאים, לפי שהיו במעלה יותר משאר כללות ישראל נתנו לחנוכת המזבח >"¹⁷³ מתנה מרובה, "קצרות כסף" (נשא ז, פד), ופרים, וכבשים, ועתודים ¹⁷⁴, כדי שיהיה כח בקרבנות של ישראל להמשיך אור דבר יום ביומו בקרבנות של כל יום ויום.

וכך היה ענין הנרות דחנוכה בימי חשמונאי: שהיונים ¹⁷⁴ לא בקשו לשלוח ידם ¹⁷⁵, רק "להשכיחם תורתך ולהעבירם כו" ¹⁷⁶. וכמאמר רז"ל (בבבא שית רב פ"ה ט"ז ופרשה מ"ד) שאמרו: "כתבו לכם על קרן השור כו" ¹⁷⁷.

ופירושו: לפי שכל העובדי כוכבים ¹⁷⁸ יש להם נפש-הבהמית מ"פני שור", אלא שהם מקבלים מבחינת הפסולת והשמרים, בחינת קרנים וטלפים, שמרים ופסולת שאין עולים ונכללים

¹⁶⁸ (עמוס ז, ב. וראה מכות כד, א).

¹⁶⁹ (תרומה כו, כח. זהר חלק ג קפו, א. ראה זהר חלק ב קעה, ב).

¹⁷⁰ (הוא ראשית הארת הקו וחוט. - אור התורה ויחי שצט, ב).

¹⁷¹ ("היינו בחינת השתלשלות עשר ספירות דיתור וקו וחוט, שיש קצה בראש וקצה בסוף סיוה הקו. ועין בדבור המתחיל "ויושט המלך לאסתר" בענין "ותגע בראש השרביט" כו. אבל בחינת העיגול שמקיף את הקו מראשו עד סופו בהשנואה אחת זהו בחינת "למעלה עד אין קץ" שאין שייך שם ראש וסוף כו". - אור התורה ענינים עמוד קמה; ספר המאמרים תרכ"ז עמוד תכו).

¹⁷² (ראה אור התורה שלח עמוד תקפ).

¹⁷³ ("פרים, אילים... עתידים... כבשים... זאת חנכת המזבח", נשא ז, פח).

¹⁷⁴ (יונים: בדפוס ראשון: עובדי כוכבים. וכנראה הוא מפני יראת העצור).

¹⁷⁵ ("כי לא רצו לאבד גופם, רק לבטל התורה" (ספר המאמרים תרל"ב חלק ב עמוד כ). "על פי זה מובן בפשיטות מה שכתוב [באן] "שהיונים לא בקשו לשלוח ידם", אף שכתב הרמב"ם (ריש הלכות חנוכה) "ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם" (ובכלל - ממונם שאני ובנותיהם - הרי זה להעבירם כו). - הערת כבוד קדושת ארמו"ר שם. וראה גם לקוטי שיחות חלק ה עמוד 445. 441. חלק י עמוד 144 הע' 118).

¹⁷⁶ (מחוקי רצונך. נוסח תפלת "ועל הנסים").

¹⁷⁷ ("שאין לכם חלק באלקי ישראל").

¹⁷⁸ (האומות).

¹⁷⁹ (בחי תרומה כה, י. בשם פרקי דרבי אליעזר וראה פרקי דרבי אליעזר סוף פרק ד. שמות רבה כג, טו. נתבאר לקמן עב, ד).

¹⁸⁰ ("ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה" - יחזקאל א, כו).

¹⁸¹ (והיונים: בדפוס ראשון: עובדי כוכבים. וכנראה הוא מפני יראת העצור).

¹⁸² (ראה ליקוטי פירושים לאגרת הקדש סימן ז).

¹⁸³ (ראה גם שערי אורה בהקדמה).

¹⁸⁴ (ראה שערי אורה דבור המתחיל "בכ"ה בכסלו" פרק מג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח עמוד שע. יהל אור עמוד תקנח. תרצג. אור התורה בראשית כרך ה התקלה, א ואילך).

¹⁸⁵ (נסמן לקמן נב, ב).

¹⁸⁶ (ראה זהר חלק ג ד, א).

[ל. א]

194 בַּה אָמַר ה' צְבָאוֹת

195 בַּה אָמַר ה' צְבָאוֹת: אִם בְּדַרְכֵי תִלְךָ כִּי, וְנִתְּתִי לְךָ מֵהַלְכִים
בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה¹⁹⁶:

לְהִבִּין מֵהוּ עֵינֵי "מֵהַלְכִים"¹⁹⁷ בֵּין הָעוֹמְדִים?

הִנֵּה נֹדַע שֶׁהַמְּלָאכִים נִקְרָאִים "עוֹמְדִים"¹⁹⁸ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה ו, ב): "שִׂרְפִים עוֹמְדִים", וְגַם הַנְּשֻׁמוֹת קוֹדֵם בּוֹאִם לְעוֹלָם-הַזֶּה נִקְרָאִים גַּם כֵּן "עוֹמְדִים" כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מלכים ב, ה, טז): "חִי ה' אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו"¹⁹⁹, רַק אַחֲרֵי יְרִידַת הַנְּשֻׁמוֹת לְעוֹלָם-הַזֶּה בְּהַתְּלַבְּשׁוֹתָן בְּגוֹף וְנִפְשֵׁי-הַבְּהֵמִית²⁰⁰ נִקְרָאִים "מֵהַלְכִים"²⁰¹.

וְהַטַּעַם שֶׁהַמְּלָאכִים וְנִשְׁמוֹת נִקְרָאִים "עוֹמְדִים", כִּי שִׂרְשֵׁ הַתְּהוֹוֹתָם הוּא מִבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת:

וְהַמְּלָאכִים הֵם מֵאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר²⁰², כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים לג, ו):

¹⁹⁴ (דבור המתחיל לה אמר ה': אור התורה (הוספות: בסוף חלק ב) דבור המתחיל "בה אמר" - עם הגהות וקיצורים [חנוכה] בראשית כרך ה) עמוד תתיק; בהעלותך (במדבר כרך ב) עמוד תו. ביאור - שם על תתיק. לקוטי תורה ריש פְּרַשְׁת בְּחוֹקוֹתֵי (מה, א), דבור המתחיל "ועתה יגדל נא" [שלח לח, ג].

*) לַעַת עֵתָה [תשכ"ה] נִדְפַס "אור התורה" על הסדרה שמוֹת. על שְׁאָר הַסְּדוּרוֹת - מוֹכֵן לְדַפּוּס. - עֵינֵי כְבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר"ר [נִדְפַס בְּנָל].

נִאֲמַר שֶׁבַת חֲנוּכָה תִקְעָא (וישב ומקץ היו בה "שבת חנוכה"). נִדְפַס בְּשִׁנְיִים קְלִים גַּם בְּמֵאמְרֵי אֲדָמוֹר"ר הִזְקֵן תִּקְעָא עֲמוֹד ו.

בְּשֶׁבַת חֲנוּכָה נִאֲמַר גַּם בִּיאור וְנִדְפַסוּ כַּמָּה נִוּסְחָאוֹת: נִוּסַח א - הַנְּחַת אֲדָמוֹר"ר הָאֲמִצְעִי - שֵׁם עֲמוֹד י, וְרוּבוֹ נִדְפַס גַּם בְּאוֹר הַתּוֹרָה הַנִּלְעֵמֵד עֲמוֹד תִּתְקִיחַ בְּתוֹסְפוֹת הַגְּהוֹת. נִוּסַח ב - הַנְּחַת אֲדָמוֹר הָעֲמֹחַ צֶדֶק - נִדְפַס שֵׁם עֲמוֹד יט. נִוּסַח ג - כְּנִרְאָה הַנְּחַת הַמַּהֲרִי"ל - נִמְצָא בְּכַתְבֵי יד וְחִלְקוֹ נִדְפַס בְּאוֹר הַתּוֹרָה.

¹⁹⁵ (זכריה ג, ז. הַפְּטָרַת שֶׁבַת חֲנוּכָה וְשֶׁבַת בְּהַעֲלוֹתְךָ).

¹⁹⁶ (עֵינֵי מִזֶּה בְּרִבּוֹת בְּשִׁלּוֹחַ רִישׁ פְּרָשָׁה כ"ה. וְזוֹהַר חֶלֶק ג רִישׁ פְּרָשַׁת וְאֶתְחַנֵּן דָּף רס סוף עמוד א. זוֹהַר חֶלֶק ב תְּרוּמָה ק"ע עמוד א. פְּקוּדֵי דָף רמא סוף עמוד ב. זוֹהַר חֶלֶק א וַיִּרְאֵ ק' עמוד ב. חִי קב"ט, ב' - אור התורה).

¹⁹⁷ (עֵינֵי מֵהַלְכִים: רֵאָה מֵאֲמְרֵי אֲדָמוֹר הָאֲמִצְעִי וַיִּקְרָא חֶלֶק ב עֲמוֹד עַתָּה. בְּעֵינֵי מֵהַלְכֵי - סֵפֶר הַמֵּאֲמָרִים תְּרַנֵּד עֲמוֹד רסג).

¹⁹⁸ (נִקְרָאִים גַּם בְּ עוֹמְדִים: רֵאָה לְקוּשֵׁי תוֹרָה בְּחֻקְתֵי מַה, א. נִשְׂא כ. ג. שִׁלּוֹחַ לַח, ד. חֶלֶק טו, ד. מִסְעֵי צֹא, ג. מֵאֲמְרֵי אֲדָמוֹר"ר הִזְקֵן תִּקְס"ב עֲמוֹד קיז וְאֵילָךְ. בְּאוֹרֵי זוֹהַר פ, ד. מֵאֲמְרֵי אֲדָמוֹר"ר הָאֲמִצְעִי וַיִּקְרָא ב עֲמוֹד תְּרַמזו).

¹⁹⁹ (כֵּאֵן הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּאִלְשֵׁע, וְכֵן הוּא כְּעוֹד מְקוֹמוֹת בְּדִא"ח, אֲבָל בְּלִקוּשֵׁי תוֹרָה חֶקֶת סד, ד וְעוֹד מִבִּיאִים הַכְּתוּב "כְּמוֹ שֶׁאָמַר אֱלֹהֵינוּ" וְהוּא מִמְּלָכִים א יז, א. - לְקוּשֵׁי שִׁיחוֹת חֶלֶק כה עמוד 147 הַעֲרָה 53 עֵינֵי שֵׁם).

²⁰⁰ ("וְעִבְדָה עֲבוּדַת ה' בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת" - סֵפֶר הַמֵּאֲמָרִים תְּרַנֵּד עֲמוֹד רסג).

²⁰¹ (וְעֵינֵי מִזֶּה שֶׁנִּתְּבָאָר מִזֶּה דְבוּר הַמֵּתַחֵל "אִם בְּחֻקְתֵי תִלְכוּ", דְּרוּשׁ הָרֵאשׁוֹן פְּרָק א. וּבְדְרוּשׁ הַשְּׁנִי סוֹף פְּרָק א רִישׁ פְּרָק ב, וּבִבְיָאוֹר עַל פְּסוּק "וְעִתָּה יִגְדַל נָא". וְעֵינֵי עוֹד דְבוּר הַמֵּתַחֵל "שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנִאֲוָה" דְּרוּשׁ הַשְּׁנִי פְּרָק א וְסוֹף דְבוּר הַמֵּתַחֵל "צְאִינָה וְרִאֲיָנָה בְּנוֹת צִיּוֹן" דְּרוּשׁ הָרֵאשׁוֹן סוֹף פְּרָק ד. - אור התורה).

²⁰² (רֵאָה אור התורה מִשְׁפָּטִים א'רפ).

מִלְכוּת־שָׁמַיִם בְּבַחֲיִנַת "שׁוֹם תָּשִׁים כִּי"¹⁸⁷. וְכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר, שֶׁבַחֲיִנַת הַלֵּל וְהַשְּׁבַח הַזֶּה וְהַמְשָׁכָה זו הִיא בַחֲיִנַת מֵאָה בְּרִכּוֹת שְׁחִיב אָדָם לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם¹⁸⁸, שֶׁהוּא בַחֲיִנַת הַבְּרָכָה וְהַמְשָׁכָה מֵהַעֲלָם אֶל הַגִּילּוּי.

וְזוֹהוּ "יְהִי שֵׁם ה' מְבוֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם" (תהלים שם, ב):

"מֵעַתָּה" - מֵהַתְּחִלַּת הַזְּמַן, שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת מִלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שְׁאֵן שִׁיב לְשׁוֹן זְמַן - מֶלֶךְ, מֶלֶךְ כִּי¹⁸⁹, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר¹⁹⁰.

"וְעַד עוֹלָם", הֵינּוּ שִׁיבוּמֶשֶׁךְ וְיִתְפַּשֵּׁט עַד סוֹף כָּל הַמְּדַרְגּוֹת שִׁיחֵה גִילּוּי אֱלֻקוֹת כִּי.

וְכָל זֶה - בַּחֲיִנַת "הַלֵּל" וְ"הַלְלוּיָהּ" - לְהַמְשִׁיךְ מֵהַעֲלָם אֶל הַגִּילּוּי. אֲבָל בַּחֲיִנַת הוֹדָאָה הוּא בַחֲיִנַת שׁוֹב. שְׁצַרִיךְ לְהִיּוֹת "רְצוּא וְשׁוֹב". וְלִמְעַלָּה נִקְרָא "מְטִי וְלֹא מְטִי".

שְׁבֻאֲמַת אֵין אֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא בְּגִילּוּי מִמֶּשׁ בְּזְמַן־הַזֶּה, כִּי אִם לְעִתִּיד־לְבֹא - "וְנִגְלָה כְבוֹד הַנִּי" (ישעיה מ, ה), "כִּי עֵינֵי בְּעֵינֵי כִי" (ישעיה נב, ח). מִה שְׁאֵין כֵּן עֲכָשִׁיו אֵין הַגִּילּוּי רַק בְּבַחֲיִנַת "קוֹל דוֹדֵי דוֹפֵק" - "אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר כִּי"¹⁹¹.

וְ"מִשְׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ אֲלֵא ד' אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָה כִּי"¹⁹², וְנִמְשָׁךְ מִזֶּה בַחֲיִנַת הוֹדָאָה וּבִטּוֹל לְאוֹר אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא הַנִּמְשָׁךְ בְּתוֹרָתוֹ וְעֲבוּדָתוֹ - "וְדַרְבֵּי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּפִיךָ" (ישעיה נט, כא); "וְאֲשִׁים דְּרֵבִי בְּפִיךָ" (ישעיה נא, טז); "אֲנִי הַמְשַׁנָּה הַמְּדַבְּרַת בְּפִיךָ כִי"¹⁹³.

— * —

¹⁸⁷ "עֲלִיךְ מֶלֶךְ". שׁוֹפְטִים יז, טו).

¹⁸⁸ (מְנַחֵם מִג, ב).

¹⁸⁹ "ה' מֶלֶךְ, ה' מֶלֶךְ, ה' יִמְלוֹךְ").

¹⁹⁰ (רֵאָה תְּנָא חֶלֶק ב פְּרָק ז. סֵפֶר הַתְּקִינָה עַה, ב. אור התורה וַיִּקְרָא כְּרָךְ ב עמוד תְּרַנֵּח).

¹⁹¹ (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ב בְּשִׁנְיֵי הַסְּדֵר).

¹⁹² (בְּרִכּוֹת ח, א).

¹⁹³ (מְגִיד מִישְׁרִים לְהַבִּית יוֹסֵף רִישׁ פְּרַשְׁת וַיִּקְרָא וְעוֹד).

שיהיה "הוי"ה צבאות", ולהיות "מלא כל הארץ כבודו", ופירוש "כבודו" - התלבשותו.

וגם כבוד בגימטריא ל"ב²¹⁴, הם "ל"ב נתיבות חכמה²¹⁵. שבחינת התלבשות אור אין-סוף ברוך-הוא היא בחכמה, וכמו שכתוב (תהלים קד, כד): "מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית".

וכתיב (שם): "מלאה הארץ קננייה", "קננייה" הם בחינות קנה חכמה קנה בינה" (משלי ד, ה), והן הן "מלא כל הארץ", שהוא ענין התלבשות אור אין-סוף ברוך-הוא בבחינת "ממלא כל עלמין", ונקרא "יחוד קודשא בריה-הוא ושכינתיה"²¹⁶ :

והנה נודע כי תכלית ירידת הנשמה לעולם-הזה לא ירדה בשביל עצמה, כי הנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה²¹⁷, אלא עיקר ירידתה להתלבש בנפש-הבהמית, כדי להיות בחינת אתכפויא ואתהפכא בנפש-הבהמית, עד שלא יהיה לה פי אם רצון אחד לאביה שבשמים, וכמו שכתוב (תהלים עג, כה): "מי לי בשמים, ועמד לא חפצתי בארץ".

והיינו על ידי נפש-האלקית המתלבשת בה, המשכלת ומתבוננת ב"ה אחד" בקריאת-שמע: "שמע ישראל" (ואתחנן ו, ד):

"שמע" - לשון הבנה²¹⁸, איך הוא יתברך אחד בשמים וארץ; והח' והד' שהם ז' רקיעים והארץ וד' רוחות העולם - כולם בטלים לבחינת האל"ף, הוא יחודו יתברך, כי "הוא לבדו הוא" כמו קודם שנברא העולם, "כי אני ה' לא שניתתי" (מלאכי ג, ו):

ו"ברוך שאמר והיה העולם"²¹⁹ באמירה אחת; רק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד": שבחינת מלכותו יתברך הוא שמחיה ומנהיג את כל העולמות מאין ליש, להיות נראה ונגלה לעיני בשר ליש ודבר בפני עצמו כו'. ועל ידי זה "ואהבת ה' בכל לבבך" - "בשני יצריך"²²⁰.

אך קודם קריאת-שמע תקנו חכמים²²¹ "שתיים לפנייה" לקיום הקריאת-שמע. ומתחילין תחלה לספר מענין המלאכים איך שהם "מקדישים ומעריצים כו'; והאופנים ברעש גדול כו"²²²:

כי הנה להיות קיום "ואהבת" - "בשני יצריך" - שגם היצר-הרע

"וברוח >ב< פיו כל צבאם". ו"ישראל עלו במחשבה"²⁰³ - הם מאותיות-המחשבה;

והאותיות הם בחינת דומם, כמו שכתוב בספר יצירה²⁰⁴: "שתי אבנים בונות כו"²⁰⁵, לפי שהן בטילות לגבי השכל המנהיגן, כי האותיות הן לפי השכל כו'. ולכך נקראים "עומדים" - בבחינת דומם - שאין להם בחינת הילוך²⁰⁶.

ומה שכתוב (ישעיה ו, ב) "ובשתיים יעופף", הרי שמצינו להם בחינת הילוך - הוא על ידי אתערותא-דלתתא, כשישראל אומרים קדושה למטה - גם המלאכים אומרים "קדוש" למעלה, ואזי נאמר (ישעיה ו, ב-ג): "ובשתיים יעופף. וקרא זה אל זה כו"²⁰⁷ כו"²⁰⁸.

אך להבין ביאור הדבר איך הוא אתערותא-דלעילא על ידי אתערותא-דלתתא?

הנה נודע שיש ב' בחינות: "ממלא כל עלמין" ו"סובב כל עלמין": פירוש "ממלא כל עלמין": היינו לפי סדר המדרגות בהשתלשלות וירידות המדרגות מעילה לעילה כו', ומהוה ומחיה לכל אחד ואחד לפי מזגו ותכונתו בבחינת השתלשלות ממש. והשפעת והמשכת חיות זה הוא מבחינת מלכותו יתברך, "מלכותך מלכות כל עולמים" (תהלים קמה, ג). "וכבוד הדר מלכותו" (שם, יב) - פירוש: "הדר" הוא תפארת גדולתו יתברך ברבוא רבבות עולמות; "אלף אלפין ישמשונה כו'" (דניאל ג, י), ולגודליו אין מספר²⁰⁹, שכל זה יקר תפארת גדולתו יתברך, ואין זה אלא מבחינת מלכותו יתברך;

וכל המלאכים זמירות יאמרו²¹⁰ רק "למלה אל חי וקיים", כי הוא לבדו - פירוש: בבחינת עצמותו יתברך - מרום וקדוש כו'. ועל זה אומרים ג' פעמים "קדוש"²¹¹ - להיות המשכת קדושה עליונה מאור אין-סוף ברוך-הוא²¹² ה"סובב כל עלמין"²¹³, עד

²⁰³ (בראשית רבה בתחילתו).

²⁰⁴ (פרק ד, משנה טו).

²⁰⁵ ("שני בתיים").

²⁰⁶ (ואפילו עולם הבריאה נקרא עפר אשר בקרקע המשכן, עפר היינו בחינת דומם - אור התורה).

²⁰⁷ (יש לומר, ג' פעמים "קדוש" זהו ההמשכה מסובב כל עלמין בממלא כל עלמין, וזהו "זה אל זה", עיין זה חלק ג דף רעא סוף עמוד ב. - אור התורה).

²⁰⁸ ("היינו מה שנעשה בהם על ידי עבודת הנשמות כו', כמו שנתבאר במקום אחר. - ספר המאמרים תרנ"ד עמוד רסא. ראה אור התורה נ"ך כרך א עמוד קט).

²⁰⁹ (תגינה יג, ב).

²¹⁰ ("למלה אל חי וקיים, זמרות יאמרו. . כי הוא לבדו מרום וקדוש". ברכת "יוצר אור").

²¹¹ ("קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו". ישעיה ו, ג).

²¹² (נתבאר בכמה מקומות בדא"ח. נסמנו באור התורה נ"ך כרך א עמוד קסח).

²¹³ (ועיין מה שנתבאר מזה בתורה אור פרשת בראשית בביאור על פסוק "כי כאשר השמים החדשים" ומה שנתבאר על מאמר רז"ל סוף סוטה "ואלא עלמא אמאי קיים אקדושא דסידרא", וכמו שכתוב מזה באיוב סוף סימן י"ד על פסוק "ארץ עפתה כו'")

ותופע כו' - אור התורה).

²¹⁴ (ראה מאורי אור כ, ו).

²¹⁵ (ראה ספר יצירה פרק א, משנה א).

²¹⁶ (נוסח "לשם יחוד" שאומרים לפני קיום מצוה. ראה תנאי פרק מא דף נו, ב. ואילך).

²¹⁷ (עץ חיים שער כו פרק א. הובא בתנאי פרק לו. ראה לקוטי תורה תצא לד, ג).

²¹⁸ (נסמן לעיל בראשית א. א. לקמן לח, ב).

²¹⁹ (פסוקי דזמרה).

²²⁰ (ברכות פרק ט משנה ה).

²²¹ (ראה לקוטי תורה תצא לד, ד).

²²² (נסח ברכת "יוצר אור").

בשׂרוֹכֵב עֲלֶיהָ הַנֶּפֶשׁ-הָאֱלֹקִית הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בָּהּ, הִנֵּה זֹאת תְּהִיָּה הַעֲלָתָה הַנֶּפֶשׁ-הַבְּהִמִית בֵּיתֵר שְׂאֵת וּבֵיתֵר עוֹ, בְּמִסִּירַת-נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ. וְהִינּוּ לְפִי שֶׁשְׂרָשָׁה מִמְּקוֹם עֲלִיּוֹן יוֹתֵר, מִ"לִּפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ כּוֹ"; וְ"וָרֵב יַעֲבֹד כּוֹ"²³¹. וְאֵיזוֹ גְּדוּל וָרֵב כִּזְחָה עַד שֶׁבְּתַפְלַת י"ח הִיא הַמִּמְשַׁכֶּת וּמִשְׁפַּעַת הַמְשַׁכֶּת²³² בְּטוֹל אֹר אֵינֶן-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא בְּמִלְאָכִים, עַד שֶׁהֵם אוֹמְרִים "קְדוּשׁ" כְּשִׁישְׂרָאֵל אוֹמְרִים לְמִטָּה²³³. וְזֶהוּ עֲנִין "בְּאַתְּעֲרוּתָא-דְּלִתְתָּא - אֲתַעֲרוּתָא-דְּלַעִילָא"²³⁴ שְׁמִמְטָה-לְמַעְלָה, לְהִיּוֹת בְּטוֹל בְּאֹר אֵינֶן-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא מִמְטָה-לְמַעְלָה. :

וְהִנֵּה כִּף הוּא בְּעֵינֵי הַמְשַׁכֶּת אֹר אֵינֶן-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא מִלְמַעְלָה-לְמִטָּה, הוּא עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה שֶׁהִיא חֲכָמְתָּהּ וּרְצוֹנָהּ יִתְבָּרַךְ, בְּתִרְיָג מְצוֹת דְּאוֹרֵייתָא וְז' דְּרַבְּנָן, שֶׁהֵם תֵּרֶךְ - בְּגִימְטְרִיא פֶת"ר²³⁵, שֶׁהֵן הֵם בְּחִינַת כְּתָר־עֲלִיּוֹן, בְּחִינַת כּוֹתֶרֶת וּמְקִיף שְׁלִמְעָלָה מַעְלָה מִבְּחִינַת סֹדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, וּמִשֵּׁם מִמְשִׁיכִים יִשְׂרָאֵל הָאָרֶת אֹר אֵינֶן-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא ה' סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין.

וְזֶהוּ שְׂאֵחַר "וְאַהֲבַת . . . בְּכָל לְבָבָךְ" מִמְטָה-לְמַעְלָה אוֹמְרִים (וְאַתְחַנּוּ ו. ו): "וְהִיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצוּף כּוֹ" - הַמְשַׁכֶּת "הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" מִבְּחִינַת "אֲנִי" מִמֶּשׁ - מִלְמַעְלָה-לְמִטָּה כּוֹ, שְׂאֵל יִסְתִּיר וְלֹא יַעֲלִים כּוֹ. וְהַמְלָאכִים מְקַבְּלִים מֵהֵם הַמְשַׁכֶּת הַתּוֹרָה הַנִּמְשַׁכֶּת בְּגִימְטְרִיא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "הַיּוֹשֵׁב בְּגִימְטְרִיא כּוֹ"²³⁶. וְגַם בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה בְּעוֹלָם-הַזֶּה אָמְרוּ רַז"ל עַל יֵשׁ מִהַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁנִּתְקַבְּצוּ מִלְּאכֵי הַשָּׁרֵת בְּכַמּוּמוּסֵי חֲתָן וְכֵלָה²³⁷ כּוֹ.

וְנִמְצָא שֶׁהַשְּׁפַעַת הַמְלָאכִים מִיִּשְׂרָאֵל הִיא בֵּין מִלְמַעְלָה-לְמַעְלָה

יִשׁוּב לְאֲתַפְּסָא וְלֹא-תַפְּסָא, הוּא עַל יְדֵי מִלְחָמָה גְּדוּלָּה. וְכִמוּ שֶׁכְּתוּב (תּוֹלְדוֹת כה, ג): "וְלֹא-וּמִלְחָמָה יִתְּנֶנּוּ; וְכִתִּיב (וַיִּשְׁלַח לֵב, כה): "וַיֹּאבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר", ש"עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר" - לְעֵת־יָד-לְבָא - כָּל יְמֵי מִשְׁךְ וְזִמְן הַגְּלוּת הַכֹּל הִיא בְּבַחֲנֵי מִלְחָמָה²²³.

וְכִתִּיב (תּוֹלְדוֹת כה, ג): "וְרֵב יַעֲבֹד צְעִיר", בְּחִינַת "רֵב" הוּא בְּחִינַת "לִפְנֵי מֶלֶךְ מֶלֶךְ כּוֹ" (וַיִּשְׁלַח לוֹ, לא). אֲלֵא שִׁירָדָה וְנִפְלָה בְּשִׁבְרֵת-הַכֹּלִים כְּנוֹדֵעַ. וַיִּרְדָּה זוֹ "מֵאִיגְרָא רָמָא כּוֹ"²²⁴, הִיא צוֹרֵךְ עֲלֵיהָ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִפְשׁוֹת אֱלֹקִיּוֹת שֶׁבָּהֶם, לְמִשׁוֹל וְלִשְׁלוּט עַל רוּחַ הַנֶּפֶשׁ-הַבְּהִמִית עַד שֶׁתִּשׁוּב לְהִיּוֹת בְּבַחֲנֵי אֲתַפְּסָא וְאֲתַהֲפָא²²⁵.

וְ"אֵינִי הַדִּינִין נִמְתְּקִין אֲלֵא בְּשִׁרְשׁוֹ"²²⁶, וְלִכְךָ אֵי אֲפִשֵׁר לְהַכְנִיעַ וְלִכְבוֹשׁ אֶת רוּחַ הַנֶּפֶשׁ-הַבְּהִמִית תַּחַת מִמְשַׁלַּת הַנֶּפֶשׁ-הָאֱלֹקִית²²⁷ כִּי אִם עַל יְדֵי שֶׁשְׂרָשָׁה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ-הַבְּהִמִית, שֶׁמְקוֹר הוֹצֵבָה וַיִּסְוֶדְתָּהּ בְּהַרְרֵי קְדוּשָׁה²²⁸ הוּא מ"חִיּוֹת הַקְּדוּשׁ" שֶׁבְּמִרְכָּבָה - פְּנִי אֲרִיָּה [. פְּנִי שׁוֹר כּוֹ" (וַיִּחְקָא ל. א. ו), וְלִכְךָ צְרִיךְ לְהַזְכִּיר לְפָנֶיהָ תַּחֲלָה אֵיךְ שֶׁהַמְלָאכִים וְחִיּוֹת הַקְּדוּשׁ "מְקַדְּשִׁים וּמְמַלְכִים כּוֹ", וּמִזֶּה יָבֵא לְקִיּוּם הַקְּרִיאַת-שְׁמַע²²⁹, לְהִיּוֹת "וְאַהֲבַת . . . בְּכָל לְבָבָךְ" - "בְּשִׁנֵּי יִצְרִיךְ"²³⁰. < . >

וְהִנֵּה בְּקִרְיַת-שְׁמַע מִמְשִׁיכִים לָהּ בְּחִינַת בְּטוֹל מִמֶּשׁ ב"ה' אַחֲד", בְּמִסִּירַת-נֶפֶשׁ מִמֶּשׁ בְּאֹר אֵינֶן-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא ה' סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין עַד שֶׁתַּתְּפֹּשֵׁט לְצֵאת מִנִּרְתָּקָה כּוֹ. :

וְהַעֲנִיּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּשִׁלַּח טו, א) "סוּס וְרוֹכְבוֹ רָמָה בָּיָם":

שֶׁהַסוּס בְּטָל לְגַבֵּי רוֹכְבוֹ, שֶׁבִּלְתֵּי הָרוֹכֵב אֵינִי מַעֲלַת הַסוּס כְּלוּם, אֲבָל כְּשִׁישׁ רוֹכֵב עֲלָיו - נִיכָר מַעֲלַת הַסוּס בְּיוֹתֵר, שֶׁיְכוּל לְרוּץ לְמְקוֹם שָׂאִין הָרוֹכֵב יְכוּל לִילֵךְ מִצַּד עֲצָמוֹ.

וְכִךְ בְּחִינַת נֶפֶשׁ-הַבְּהִמִית, מִצַּד עֲצָמָה הִיא מְקוֹשֶׁרֶת לְמִטָּה, אֲבָל

²²³ (דְּמַבְחֵינַת "וַיֹּאבֵק" הַנ"ל שֶׁנִּלְחַם עִם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית וּמִהֲפָכוֹ, מִזֶּה נִעֲשֶׂה הַעֲלִיָּה לְעֵתֵיךְ לְבָא עֲנִין "סוּס וְרוֹכְבוֹ" - אֹר הַתּוֹרָה בְּמִדְבָר עֲמוּד מַג).

²²⁴ ("לְבִירָא עֲמִיקָתָא" - מַג גְּבוּהָ לְבוּר עֲמוּק. עַל פִּי חֲגִיגָה ה, ב עַל הַפְּסוֹק (אֵיכָה ב, א) "הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרֶץ". וּבְפִירוּשׁ רש"י שֵׁם: כְּמָה גְּדוּלָּה נְפִילָה זוֹ, אֵינִי לָךְ גְּבוּהָ וְבוּר עֲמוּק כְּמִשְׁמִים לְאֶרֶץ).

²²⁵ (כִּי הַנֶּפֶשׁ אֱלֹקִית אֵף שֶׁנִּמְשָׁכָה גַם כֵּן רַק מִבְּחִינַת אוֹתִיוֹת, הִינֵנוּ מֵאוֹתִיוֹת הַמְשַׁכָּבָה, הוּא עֲלָמָא דְּאֲתַפְּסָא. בְּחִינַת אוֹתִיוֹת דְּשֵׁם מ"ה. מֵה שְׂאִין כֵּן הַמְלָאכִים נִקְרָאִים בְּהִמָּה, אוֹתִיוֹת דְּב"ן, בְּחִינַת דִּיבוּר. וְעִיָּקֵר הַבִּירוּר עַל יְדֵי שֵׁם מ"ה, בְּחִינַת בִּיטוּל כּוֹ. וְלָכֵן נִקְרָא גַם כֵּן "צְעִיר", בְּחִינַת "כִּי קָטָן יַעֲקֹב", שֶׁהוּא בְּחִינַת בִּיטוּל, וְכִמוּ שֶׁכְּתוּב "קָטָנְתִּי מִכָּל" (וַיִּשְׁלַח לֵב, יא) כּוֹ. וְעִינֵן מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל "וְהִי קוֹל מַעַל לְקִרְיָע" - אֹר הַתּוֹרָה).

²²⁶ (רָאה פְּרִי עֵץ חַיִּים שְׂעֵר הַשׁוֹפָר פֶּרֶק א. שְׂעֵר יוֹם הַכַּפּוּרִים פֶּרֶק א. לְקוּטֵי תוֹרָה לְהַאֲרִיז'ל וַיִּשֵׁב. תְּנַיָּא רִישׁ פֶּרֶק לא).

²²⁷ (רָאה לְקוּטֵי תוֹרָה פְּרִישׁ רָאה ל, א).

²²⁸ (עַל פִּי תַהֲלִים פו, א; "וַיִּסְוֶדְתָּהּ בְּהַרְרֵי קְדוּשָׁה").

²²⁹ (רָאה לְקוּטֵי תוֹרָה וַיִּקְרָא ב, ב. דְּבִירוּר הַמִּתְחִיל "וַיִּלְךָ" תֵּרַס"ו).

²³⁰ (וְעִינֵן מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר מִזֶּה בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל "כִּי תִצֵּא לְמִלְחָמָה עַל אוֹיְבֶךָ וְנִתְּנָו" - אֹר הַתּוֹרָה).

²³¹ ("צְעִיר" . . . וְזֶה דְּמִיּוֹן לְסוּס, הִינֵנוּ כִּי סוּס ב' פְּעָמִים ס"ג, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּבִיאוֹר עַל פְּסוֹק "וַיִּקְבַּל הַיְהוּדִים", וְנֶפֶשׁ הַבְּהִמִית שֶׁשְׂרָשָׁה מִבֵּן אֲשֶׁר אַחַר שֶׁמִּתְבָּרַרַת עוֹלָה לְס"ג, וּב' פְּעָמִים ס"ג הִינֵנוּ מִלְמַעְלָה לְמִטָּה וּמִלְמַעְלָה לְמַעְלָה, עֵינֵן שֵׁם - אֹר הַתּוֹרָה).

²³² (הַמְשַׁכֶּת וּמִשְׁפַּעַת הַמְשַׁכֶּת: בְּאֹר הַתּוֹרָה: הַמְשַׁפַּעַת וּמִמְשַׁכֶּת הַמְשַׁכֶּת).

²³³ (וְעִינֵן מֵה שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל "כְּנִשֵׁר יַעֲרֵר קְנוֹ" בְּעֵינֵן "וּמִלְאָכֵי אֱלֹקִים עוֹלִים וַיּוֹרְדִים בּוֹ", וְהַטַּעַם שֶׁהוּא בְּאִמְרֵי קְדוּשָׁה, כִּי קְדוּשָׁה הִינֵנוּ הַמְשַׁכֶּת ת"י נִימּוֹן מֵאֲרִיךְ אֲנַפִּין הַנִּמְשָׁךְ בְּחִמָּה עֵילָא, שֶׁמִּשֵּׁם נִמְשָׁךְ כַּח הַבִּיטוּל בְּבַחֲנֵי הַיּוֹר, שֶׁהוּא עֲנִין לְמַעְלָה מִהַשְׁגָּה וְהַכְּלִי, שֶׁבְּחִינַת זוֹ נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת שְׁלִמְעָלָה מִהַבִּינָה וְהַדְּעָה, דְּהִינֵנוּ מִבְּחִינַת כְּתָר, וְכִמוּ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל "כִּי תִצֵּא" בְּעֵינֵן שֶׁנִּקְרָא יִשְׂרָאֵל "גוֹי קְדוּשׁ" שֶׁשְׂרָשֵׁם מְסוּבֵב כָּל עֲלָמִין, וּבְעֵינֵן "לָךְ אָמַר לְבִי בְּקִשׁוֹ פְּנִי אֵת פְּנִיךָ ה' אֲבָקֶשׁ" - אֹר הַתּוֹרָה).

²³⁴ (רָאה זֶהֱר חֶלֶק א עו, ב, פח, א. וְרָאה גַם זֶהֱר חֶלֶק ב קפ, ב).

²³⁵ (רָאה שְׁלָלָה יִתְרוֹ שטו, א. מְאוּרֵי אֹר ת, נו. מֵאֲמָרֵי אֲדָמוֹר הָזֵקֵן עַל פְּרִישׁוֹת הַתּוֹרָה חֶלֶק א עֲמוּדֵי שְׁלַח. וְשֵׁם נִסְמוֹן).

²³⁶ ("חֲבָרִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלָךְ - הַשְּׁמִיעֵנִי" (שִׁיר הַשִּׁירִים ח, יג): "חֲבָרִים" הֵן הַמְלָאכִים שֶׁהֵן "מְקַשְׁבִּים" לְקוֹל וְהַמְשָׁכָה הַנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי הַנְּשִׁמוֹת וְאוֹמְרִים: "הַשְּׁמִיעֵנִי" - אֹר הַתּוֹרָה בְּמִדְבָר ד, עֲמוּד אֵרֶט. רָאה סֵפֶר הַמֵּאֲמָרִים תֵּרַל"ב חֶלֶק ב עֲמוּד תַּקְפָּח).

²³⁷ (חֲגִיגָה יד, ב: " רַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן מִהַלְכִים בְּדֶרֶךְ אָמְרוּ אֵף אֲנִי נִדְרָשׁ בְּמַעֲשֵׂה מִרְכָּבָה . . . וְהִיוּ מִלְאָכֵי הַשָּׁרֵת מִתְקַבְּצִין וּבִיאִין לְשִׁמוּעַ כְּכִי אֵרֶם שֶׁמִּתְקַבְּצִין וּבִיאִין לְרִאוֹת מִבְּמוֹטֵי חֲתָן וְכֵלָה" . . . וּבְפִירוּשׁ רש"י: "מִינֵי שְׁחוֹק שֶׁמִּשְׁחָקִין לְפָנֶיהָ").

"לְעוֹלָם יִרְגִזוּ כִּי"²⁵¹

והיא בחינת "זיעתן של חיות"²⁵²: כְּעֵנָן זִיעָה שְׂבָאָדָם, שֶׁהִיא שְׂמֵחַמַת פְּחָדוֹ נֶעֱשֶׂה תַגְבוֹרַת הָאֵשׁ עַל הַמַּיִם שְׂבוּ וְדוּחָה הָאֵשׁ אֶת הַמַּיִם לַחוּץ בְּבַחֲיֵנַת זִיעָה - כִּךְ הִנֵּה כְּתִיב: וְנָהָר דִּי נֹור כִּי²⁵³ - שֶׁהוּא "מִזִּיעַתָּן שֶׁל חַיּוֹת" שֶׁהֵם בְּבִרְיָאָה, וּמִשָּׁם יוֹרֵד לַיִצְרָה וְעֵשֶׂה וְנֶעֱשֶׂה "נָהָר דִּי נֹור" - "עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יַחֲוֹל"²⁵⁴;

דְּהֵיִינוּ, הַזִּיעָה שֶׁהִיא בַחֲיֵנַת הַמַּיִם שְׂדוּחָה בַחֲיֵנַת הָאֵשׁ שְׂלָהֶם; ש"זְעִים וְחָלִים מֵאִימַת כֶּסֶף"²⁵⁵, וּמְגוֹדֵל הַפְּחָד יוֹצֵאת מֵהֶם בַחֲיֵנַת הַזִּיעָה, שֶׁהִיא בַחֲיֵנַת הַמַּיִם, שֶׁהִיא בַחֲיֵנַת הַשְּׂפָעָה וְהַמְשָׁכָה כְּמִים, וּמִזֶּה נֶעֱשֶׂה "נָהָר דִּי נֹור כִּי". וְכַעֲנָן כֶּעֶס עַל הַהַפּוּךְ הַנִּמְשָׁךְ מַחֲמַת הַמְשָׁכַת הָאֶהְבָּה כִּי :

וְתִדְרִין אֶת בֵּיתִי הִיא בַחֲיֵנַת נַפְשֵׁי הָאֱלֹקִית: כִּי הַיְכָל ה' הִמָּה" (ירמיהו ז, ד). "וְעֵשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכָם" (תְּרוּמָה כה, ח) - בְּתוֹכוֹ לֹא נֶאֱמַר²⁵⁶ כִּי²⁵⁷.

כָּלֵב לִלְקוֹת בְּמַקָּל כִּי. וְהַמְטָה הוּא מִט' ט. - אֹרֵךְ הַתּוֹרָה שָׁם.

רָאָה סוֹף דְּבוּר הַמַּתְחִיל "וְאֵתָה הָרִם" בְּהַמְשָׁךְ "וְהִחְרִים" תְּרַל"א. הַמְשָׁךְ "וְכָבֵד" תְּרַל"ז פָּרָק קִישׁ: קְבֹה. דְּבוּר הַמַּתְחִיל "לֹא יֵצֵא הָאִישׁ לֹא בְּסִיף" מֵאֲדָמוֹר מֵהַר"ש, קָה"ת, תַּשְׁט"ו).

²⁵¹ (בְּרִכּוֹת ה, א): "לְעוֹלָם יִרְגִזוּ אֲדָם יִצָּר טוֹב עַל יִצָּר הָרַע". זֶהֱרַ חֶלֶק א רב, א. חֶלֶק ג קיג, ב. וְרָאָה הַעֲרַת כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר בְּסִפְרָה תַש"ע ע' 59).

²⁵² (חֲגִיגָה יג, ב): תַּנְיָא, רַבִּי אֹמֵר מִשׁוּם אַבָּא יוֹסִי בֶן דּוּסָא: "אֵלֶף אֲלָפִין יִשְׁמְשׁוּנָה" - מִסְפָּר גְּדוּד אַחַד, וְלִגְדוּדֵיו אֵין מִסְפָּר.

וְרַב יִרְמְיָהּ בְּרַב אַבָּא אָמַר: "אֵלֶף אֲלָפִין יִשְׁמְשׁוּנָה" - לְנָהָר דִּינוּר שְׂנֶאֱמַר (דְּנִיָּאל ז, י): "נָהָר דִּינוּר נֶגַד וְנֶפֶק מִן קְדְמוּהִי, אֵלֶף אֲלָפִין יִשְׁמְשׁוּנָה וְרַבּוּ רַבְּבִין קְדְמוּהִי יְקוּמוּן".

מֵהֵיכָן נִפְיָה? מִזִּיעַתָּן שֶׁל חַיּוֹת. וְלֵהִיבֵן שְׂפִירָה? אָמַר רַב זוּטְרָא בְּרַב טוּבִיָּה אָמַר רַב: עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים בְּגִיהֶנֶם, שְׂנֶאֱמַר (ירמיהו כג, ט): "הִנֵּה סַעֲרַת ה' חֲמָה יִצָּהָ, וְסַעֲרַת חֲוֹלָל, עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יַחֲוֹל".

בְּרֹאשִׁית רַבָּה פְּרָשָׁה עַח, א. וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת. רָאָה גַם לְקַמֵּן לֹא. ב. ו. אֹרֵךְ הַתּוֹרָה שׁוֹפְטִים עֲמוּד תַּחְבָּא).

²⁵³ (דְּנִיָּאל ז, י): "נָהָר דִּי נֹור נֶגַד וְנֶפֶק מִן קְדְמוּהִי, אֵלֶף אֲלָפִים יִשְׁמְשׁוּנָה וְרַבּוּ רַבְּבִין קְדְמוּהִי יְקוּמוּן, דִּינָא יְתָב וְסַפְרִין פְּתִיחוּ". רָאָה בְּאוּרֵי הַזֵּהָר לְהַצְמִיחַ צֶדֶק עֲמוּד טו וְאֵילָךְ. סִפְרַת הַמֵּאֲמָרִים תְּרַס"ו עֲמוּד טו).

²⁵⁴ (רָאָה לְקוּטֵי תוֹרָה בְּמִדְבָּר יא, ב).

²⁵⁵ (עַל פִּי פִּיּוּט "וְחַיּוֹת" בְּמוֹסָף לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה (נוֹסַח אֲשַׁכְּנֹו): "זְעוּת בְּלִי לְאוֹת מַחֲוִל כֶּסֶף".

רָאָה גַם מֵאֲמָרֵי אֲדָמוֹר הַנֶּזְקֵן אֶתְהַלֵּךְ לְאוּנִיָּא עֲמוּד לַה).

²⁵⁶ ("אֵלֶף בְּתוֹכָם". כִּן הוֹבָא בְּלְקוּטֵי תוֹרָה רִישׁ פְּרָשַׁת נִשׂא וְעוֹד בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. עֵינִן בְּרֹאשִׁית חֲכָמָה שְׂעַר הָאֶהְבָּה פָּרָק ד' קְרוֹב לְתַחֲלָתוֹ, וּבְשִׁלְ"ה שְׂעַר הָאוֹתִיוֹת אוֹת ל', מִסְכַּת טַעֲנִית רִישׁ דְּבוּר הַמַּתְחִיל מֵעֵנָן הָעֲבוּדָה, פְּרָשַׁת תְּרוּמָה חֶלֶק תּוֹרָה אוֹר שְׂכָה, ב. שְׂכוּ, ב. וְעוֹד. - לְקוּטֵי שִׁיחוֹת חֶלֶק ג עֲמוּד 906).

²⁵⁷ (וְהִנֵּה לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית עֵינִן "תִּדְרִין" הוּא בְּדְבָרִים, מֵה שְׂאִין כִּן נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית צִרְיָךְ לְהַכּוֹתָה בְּשִׁבְטֵי. וְזֶהוּ עֵינִן "שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תַּתֵּן לָךְ": "שׁוֹפְטִים" - בַחֲיֵנַת "תִּדְרִין" לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, "וְשׁוֹטְרִים" - בַחֲיֵנַת שְׂבָט לְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית. וְעֵינִן בּוֹהֵר חֶלֶק ב פְּקוּדֵי דָף רַבֵּב סוֹף עֲמוּד א וְדָף רַבֵּב סוֹף עֲמוּד א, שְׂלֶכֶן הַמְשָׁכָן נֶעֱשֶׂה עַל יְדֵי בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב, שֶׁהֵן בַחֲיֵנַת חֶסֶד וּגְבוּרָה, בְּצִלְאֵל - בְּצֵל אֵל, בַחֲיֵנַת חֶסֶד. וְאַהֲלִיאֵב - בַחֲיֵנַת גְּבוּרָה, שֶׁהוּא לְמַטֵּה דָן. בַחֲיֵנַת "דָּן יְדִין", וְהֵינֵנו לְפִי שְׂצִירָה לְהַיּוֹת "וְגַם אֶתָּה תִּדְרִין". - אֹרֵךְ הַתּוֹרָה (שָׁם).

וּבֵין מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה²³⁸. וְזֶהוּ "וְנַתַּתִּי לָךְ מֵהַלְכִים" - ב' מִינֵי הִילוּךְ²³⁹, מְמַטָּה לְמַעֲלָה וּמְמַטָּה לְמַטָּה²⁴⁰. "בֵּין הָעוֹמְדִים" פִּירוּשׁ: בְּפִנְיֵמִיּוֹת "הָעוֹמְדִים"²⁴¹, הֵם הַמְּלַאֲכִים, לְהַיּוֹת הַשְּׂפָעַת בַחֲיֵנַת הִילוּךְ בְּבַחֲיֵנַת פְּנִימִית הַמְּלַאֲכִים בֵּין מְמַטָּה לְמַעֲלָה וּבֵין מְמַטָּה לְמַטָּה²⁴² :

אֲדָה הִנֵּה כָּל זֶה - "אִם בְּדְרָכֵי תִלְךָ כִּי":

וְהַעֲנִין הוּא: כִּי הִנֵּה הַכּוֹחַ הַזֶּה הַנִּיתָן לְיִשְׂרָאֵל לְהַיּוֹת בְּהֶם וְעַל יָדָם הַעֲלָאָה וְהַמְשָׁכָה זו, הוּא לְפִי שֶׁהֵם "בְּנֵי יַעֲקֹב" - הַבְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן מְבָרִיחַ מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה²⁴³. וְעַל יְדֵי הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת שֶׁהֵן "תֹּר" עֲמוּדֵי אוֹר" - כְּעֲמוּד הַמַּחְבֵּר מַעֲלָה וּמַטָּה כִּי.

וְזֶהוּ "אִם בְּדְרָכֵי תִלְךָ": דְּרָךְ הוּא הַמַּחְבֵּר מַעִיר לְעִיר כִּי, וְכָל הַתּוֹרָה וְהַמַּצּוֹת נִקְרָא דְּרָךְ²⁴⁴ שְׂבָהֶם וְעַל יָדָם - עַל יְדֵי פוֹלָם דּוֹקָא - עוֹבְרַת הַהִשְׁפָּעָה. וְכַנּוּדָע שֶׁהַטָּפָה יוֹרֵדֶת דְּרָךְ כָּל הָאֵיבָרִים כִּי²⁴⁵.

וְעַל זֶה נֶאֱמַר (תְּהִלִּים כה, י): "כָּל אֲרָחוֹת ה' חֶסֶד וְאֱמֶת", שְׂאִין הִילוּךְ הַהִשְׁפָּעָה אֵלֶּא בְּבַחֲיֵנַת חֶסֶד דּוֹקָא וּבְבַחֲיֵנַת אֱמֶת דּוֹקָא²⁴⁶. אָךְ אִי אִפְשָׁר לְהַיּוֹת מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה כִּי אִם שִׁיחִיָּה תַחֲלָה מְמַטָּה לְמַעֲלָה - "כָּל הָאוֹמֵר אֵין לִי אֵלֶּא תוֹרָה כִּי"²⁴⁷.

וְעוֹד זֹאת - "וְגַם אֶתָּה תִּדְרִין אֶת בֵּיתִי"²⁴⁸:

"תִּדְרִין" - "דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא"²⁴⁹. כִּי: "בְּדְבָרִים לֹא יוֹסֵר עֲבֹד" (מְשָׁלִי כַּס, יט) הִיא הַנַּפְשֵׁי הַבְּהֵמִית, וְצִרְיָךְ לְהַכּוֹתָה בְּשִׁבְטֵי²⁵⁰ -

²³⁸ (וְזֶהוּ עֵינִן "עֲלִים וְיָרִידִים בּו" (וַיֵּצֵא כח, יב). - אֹרֵךְ הַתּוֹרָה. וְרָאָה לְקוּטֵי תוֹרָה הָאוּנִיָּו עז, ד).

²³⁹ (רָאָה לְקוּטֵי תוֹרָה פְּרָשַׁת רָאָה כז, ד).

²⁴⁰ (רָאָה הַגָּהָה בְּאוֹר הַתּוֹרָה פֶּאן עֲמוּד תו).

²⁴¹ (רָאָה אוֹר הַתּוֹרָה נִשׂא עֲמוּד רמא).

²⁴² (פִּירוּשׁ וְעֵינִן "עוֹמְדִים" וְהִיילוּךְ שֶׁלְמַעֲלָה מֵהַעֲמִידָה - רָאָה אוֹר הַתּוֹרָה שָׁם עֲמוּד תִּי-תִיד).

²⁴³ (תְּרוּמָה כו, כח. זֶהֱרַ חֶלֶק ב תְּרוּמָה קעה, ב. חֶלֶק ג בְּלֶקַע קפו, א. וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת. נִסְמָן בְּפִרְשׁוֹת בְּאוֹר הַתּוֹרָה שָׁם עֲמוּד תִּיד).

²⁴⁴ (רָאָה זֶהֱרַ חֶלֶק א קעה, ב).

²⁴⁵ (רָאָה הַנִּסְמָן בְּהַגָּהָה בְּאוֹר הַתּוֹרָה שָׁם).

²⁴⁶ (נִתְבָּרַר בְּתַקַּע"א ע' טזיז).

עֵינִן דְּרָךְ וְרִגְלָה בְּקְדוּשָׁה, וּבְקִיּוֹם הַמַּצּוֹת נִשְׁמָרִים מְדֻרָךְ וְרִגְלָה רָעָה - רָאָה אוֹר הַתּוֹרָה (שָׁם).

²⁴⁷ ("אִפְּיִלוּ תוֹרָה אֵין לו". יְבִמּוֹת קט, ב). רַק צִרְיָךְ לְהַיּוֹת תוֹרָה וּגְמִילוֹת חֲסִידִים. וְרָאָה אוֹר הַתּוֹרָה שָׁם הַרְמֹו ב"אִם בְּדְרָכֵי תִלְךָ").

²⁴⁸ (הַמְשָׁךְ הַפּוֹסֵק בּוֹכְרָה ג, ז: "כִּזָּה אָמַר ה' צְבָאוֹת: אִם בְּדְרָכֵי תִלְךָ, וְאִם אֶת מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר, וְגַם אֶתָּה תִּדְרִין אֶת בֵּיתִי, וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת חֲצִרִי, וְנַתַּתִּי לָךְ מֵהַלְכִים בֵּין הָעוֹמְדִים הָאֵלֶּה".

רָאָה לְקַמֵּן צד, ג. עֵינִין אַחַר. לְקוּטֵי תוֹרָה תַצֵּא לו, א).

²⁴⁹ (גִּישׁוּן י, ב).

²⁵⁰ (וְעֵינִן בְּמִדְרַשׁ רַבָּה וְאַרְאָה פְּרָשָׁה ט עַל פְּסוּק "קַח אֶת מַטֵּךְ כִּי": כְּשֶׁם שְׂדַרְכוּ שֶׁל

"וּגַם אֲתָהּ" הוא "יהושע הכהן הגדול" (זכריה ג, ח), הוא "שושבינא דמטרוניתא"²⁵⁸, "בהעלותך את הנרות כו'" (בשעלותך ח, ב); "כהנא רבא"²⁵⁹, חסד-עלאה; ואף על פי כן "תדין" - בבחינת גבורות, ועל ידי זה "תשמור את חצרי" (זכריה שם): "חצרי" הוא בחינת נפשי-הבהמית. כי ההפרש שבין בית לחצר הוא, שבית מקורה בגג, שהוא ענין פריסת אהל ומקיף מבחינת "סובב כל עלמין", מה שאין כן חצר אינה מקורה כו, וצריך שמירה. והנה אחר כל זה: "ונתתי לך מהלכים" - ב' בחינות הילוך כו, והוא לעתיד-לבא. כי כהיום נקרא בחינת "רצוא ושוב" (יחזקאל א, יד): "רצוא" - ממשדה-למעלה, "ושוב" - מלמעלה-למטה. אבל לעתיד-לבא כשיתגלה²⁶⁰ בחינת "סובב כל עלמין", "כחשכה כאורה" (תהלים קלט, יב), ואין בו מעלה ומטה - יהיה הכל בחינת הליכה, שיהיה גם השוב בחינת הליכה כמו הרצוא²⁶¹ כו. רק שמקודם צריך להיות בחינת "תדין" כנ"ל, וזהו ענין הנס שהיה בחנוכה (וכן בפורים), שהיה תחלה מלחמה ואחר כך הנס²⁶² ביום מנוחה²⁶³.

— * —

258

²⁵⁹ (הכהן הגדול).

²⁶⁰ (ראה לקוטי תורה אמור לה, ב).

²⁶¹ (שיהיה גם השוב . . . כמו הרצוא: נוסף בגוף כתב יד קדש הצמח צדק - תקע"א עמוד ט. וראה אור התורה שם ביאור מאמר חו"ל "כל השונה הלכות", שייכות הלכה לב' מיני הילוך).

²⁶² (תחלה מלחמה ואחר כך הנס ביום מנוחה: ראה לקוטי תורה צו טו, א. וראה גם שיחת שבת פרשת וישב תשמ"ו; תשמ"ט. וראה שם הערה 3. ושם: כן דעת המאירי שבת כא, ב. וכן הוא בספר המאמרים תקס"ג עמוד נו. שצרי אורה דבור המתחיל "בכ"ה בכסלו" פרק גג. ספר המצות להצמח צדק מצות נר חנוכה (עא, א). ועוד).

²⁶³ (והנס בהולקת נרות על הדרך "לכו ונלכה באור ה'" כו, שבחינת "ונתתי לך מהלכים" הוא ההילוך באור הנו' בענין "באור פניך יהלכון". - אור התורה שם. ושם מבאר על פי כל זה ענין "כה אמר ה' צבאות").